RAKETNI NAPAD NA ZAGREB

DJEČJA BOLNICA KAO META

3. svibnja 1995. - 3. svibnja 2005.

KNJIŽNICA KLINIKE ZA DJEČJE BOLESTI
WS_28
DJE
2005
482
2323
KNJIŽNICA KLINIKE ZA DJEČJE BOLESTI

10 GODINA POSLIJE
IV i ZAVRŠNO IZVJEŠĆE

Nakladnik:
Klinika za dječje bolesti Zagreb
Za nakladnika:
Prim. Ivan Fattorini, dr.med.
Urednici:
Zoran Bahtijarević, dr.med.
Vladimir Šolta, dipl.iur.
Digitalna priprema dokumenata:
Danko Mikulić, dr.med.
Jelena Kašnar- Šamprec, dr.med.
Dizajn:
Elei- dizajnerski studio, Zagreb
Naklada:
1500 primjeraka

KLINIKA ZA DJEČJE BOLESTI ZAGREB
2323
KNJIŽNICA
2024
ZAGREB
Klaićeva 16

WS 28
DJE
2005

RAKETNI NAPAD NA ZAGREB

DJEČJA BOLNICA KAO META

3. svibnja 1995. - 3. svibnja 2005.

KLINIKA ZA DJEČJE BOLESTI ZAGREB - Klaićeva 16
2323
KNJIŽNICA
2021
ZAGREB
WS 28
DJE
2005

10 GODINA POSLIJE
IV i ZAVRŠNO IZVJEŠĆE

KLINIKA ZA DJEČJE BOLESTI ZAGREB
2323
KNJIŽNICA
2021
ZAGREB
- Klaićeva 16 -

RAKETNI NAPAD NA ZAGREB

DJEČJA BOLNICA KAO META

3. svibnja 1995. - 3. svibnja 2005.

SADRŽAJ:

1. Predgovor: Mr.sc. Ante Nazor, ravnatelj Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata
2. Uvodna riječ: Prim. Ivan Fattorini, dr.med., ravnatelj Klinike za dječje bolesti Zagreb
3. Dječja bolnica u Domovinskom ratu (autori: Fattorini, Bahtijarević i Šolta)
4. Treće privremeno izvješće

PREDGOVOR

„Zločin koji se ničim ne može opravdati"
(Jean-Jacques Gaillard, veleposlanik Francuske u Hrvatskoj)

U Kronologiji Domovinskoga rata (1991.-1995.) ostat će zapisano:

„Dana 3. svibnja 1995. u 12 sati i 10 minuta šest projektila iz srpskoga raketnoga sustava M 87 „Orkan" kazetnoga oružja koje je međunarodnim konvencijama zabranjeno za uporabu čak i protiv vojnih ciljeva palo je na glavni grad Hrvatske Zagreb. Četiri su pala na uže središte grada (jedan od njih i na Dječju bolnicu u Klaićevoj ulici), a dva na šire područje grada. Poginula je jedna osoba, a 53 su ranjene."

O tom događaju detaljno i na osebujan način govori ova knjiga.

Veleposlanici, novinari i svjetska javnost, zgražali su se nad bezumnim činom.... Je li bolnica pogođena slučajno!?

Nažalost, u Domovinskom ratu dogodili su se mnogi zločini, premda se vjerovalo kako se tako nešto ne može dogoditi. Mnogi su mislili da ni do rata ne može doći, jer eto, Europa i Svijet to neće dopustiti. Činilo se nemogućim i ispod svake razine vojničkoga ponašanja i časničkoga dostojanstva da se jedan narod najprije razoruža i potom žestoko napadne iz gotovo svih raspoloživih suvremenih, ali i međunarodnim konvencijama o ratu zabranjenih oružja. Upravo to se i dogodilo, premda se nekomu, s obzirom na nesrazmjer vojne snage i to može činiti kao „splet nesretnih okolnosti ili čista slučajnost". Također, bilo je nezamislivo da crkve i bolnice mogu postati direktne mete topništva i zrakoplova: više od 1400 pogođenih (od toga 380 do temelja srušenih) katoličkih crkava (među kojima su i katedrale u Zadru, Šibeniku, Dubrovniku, Đakovu ...) te pogođene i razorene bolnice u Vinkovcima, Osijeku, Vukovaru, Pakracu ... previše pogodaka i ruševina da bi netko mogao pomisliti da je agresorska vojska to uradila slučajno.

Pitanje je li Dječja bolnica u Zagrebu raketirana slučajno, zaista se čini suvišnim. Agresor, poražen na bojnom polju vojnički i časno, uzvratio je podmuklo i kukavički raketiranjem Zagreba. Oni koji su zapovijedili i gađali Kliniku za dječje bolesti Zagreb u Klaićevoj ulici, počinili su „zločin koji se ničim ne može opravdati". Zgranut viđenim, tadašnji veleposlanik Ruske Federacije u RH, njegova ekscelencija gospodin Leonid Kerestedžijanc, izjavio je: „Kao djed, veleposlanik i čovjek, duboko suosjećam i mogu reći to se ne oprašta!". Sama pomisao na raketiranje Dječje bolnice izaziva očaj i gađenje prema počiniteljima toga nedjela. Roditelji čija su djeca 3. svibnja 1995. bila u Dječjoj bolnici u Klaićevoj ulici u Zagrebu, najbolje mogu opisati te osjećaje. Strepeći za svoje mališane, koji su isprepadani eksplozijom tražili roditeljsku zaštitu, stotine roditelja proživjele su vjerojatno najteže trenutke u životu. Na profesionalnom i plemenitom zadatku uklanjanja minsko-eksplozivnih sredstava („zvončića") poginuo je pirotehničar PU Zagreb Ivan Markulin, mladi otac (rođ. 1967.) dvoje djece. Osjećaj nevjerice i šoka zamijenilo je ogorčenje. Ogorčenje do neba koje ni jedan čovjek, posebice roditelj ne može zaboraviti.
I djelatnicima bolnice koji su bili na dužnosti, zauvijek će ostati u sjećanju jauci i plač malih pacijenata, pomiješani s prašinom, dimom, krhotinama i zveketom bolničkoga stakla.
Zato je hvale vrijedna inicijativa da se spomenuti trenuci užasa i smrti zabilježe. Posebnu, dokumentarnu vrijednost ovoj knjizi daju podaci o radu Dječje bolnice u Zagrebu i stradanju djece u Domovinskom ratu te izvješća stranih diplomata i novinara o raketiranju bolnice. Knjiga svjedoči o hrabrosti liječnika, medicinskih sestara i drugog osoblja koji su u ratnim uvjetima nastavili predano i savjesno raditi svoj humani posao.

Ova vrijedna knjiga primjer je kako se događaji iz Domovinskog rata mogu prezentirati i sačuvati od zaborava.

Hvala svima koji su pridonjeli njezinom objavljivanju.

Mr.sc. Ante Nazor
Ravnatelj Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata

URED RAVNATELJA
Zagreb, 03. svibnja 2005. - IV i ZAVRŠNO IZVJEŠĆE
UVODNA RIJEČ - 10 godina poslije.....

03. svibnja 1995. u 12,10 sati raketirana je Klinika za dječje bolesti – „Dječja bolnica Klaićeva". Pogođena je i zgrada Baleta Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu.

Naknadno se utvrdilo da je korišten raketni sustav M 87 „Orkan", oružje koje je međunarodnim konvencijama zabranjeno za uporabu čak i protiv vojnih ciljeva. Radi se o dvanaestcjevnom bacaču raketa velikog kalibra (262 mm) koji ispaljuje rakete maksimalnog dometa 50 km. U napadu na Zagreb rakete su bile punjene sa 288 mini bombi, tkz. „zvončića".

Prije 2.400 godina grčki filozof i general Ksenofon napisao je knjigu „Kyru anabasis" u kojoj govori o vojnoj taktici i strategiji. U toj knjizi – pa sve do danas – nikada dječje bolnice, bolesna djeca, trudnice i balerine nisu bili „vojni strateški cilj".

Izuzetak je Zagreb, 03. svibnja 1995. u 12,10 sati.

Obilježavanjem 10. godišnjice i sjećanjem na 03.05.1995. – dan kad je raketirana Dječja bolnica u Zagrebu – odajemo poštovanje i počast svima koji su tim tužnim i sramotnim činom bili fizički i psihički povrijeđeni ili uvriježeni, zgranuti i očajni ili su tome svjedočili, uključivši i djecu, roditelje malih pacijenata, djelatnike Klinike i sve građane Zagreba i Hrvatske i šire. Kada smo se već ponadali smirivanju cjelokupne situacije i vjerovali da je pobijedio razum i pravda i da se na kraju krvavog tunela pojavilo svjetlo slobode i mira, neki izopačeni i očajnički um odlučio se na terorističku akciju bez presedana u povijesti civiliziranog svijeta (čini nam se da taj „um" ima svoje ime i prezime).

Bez velikih literarnih pretenzija ili političkih procjena, sretni smo što smo pravovremeno prepoznali potrebu bilježenja činjenica da i osobnim zapažanjima, kamerama ili tekstovima osiguramo dovoljno kvalitetne zapise za sve buduće generacije povjesničara, analitičara (pa) i političara, ali i za tada i danas mlade populacije kako bi sami mogli procjenjivati svoju povijest. Prvo, drugo i treće privremeno izvješće – a sada „zaokruženo četvrto" kao dokument u „tvrdim koricama" – rezultat su toga truda. Bilješke su učinjene na način kako smo tada osjećali ili doživjeli (subjektivno ili objektivno) tragične i tužne događaje.

Neki od počinitelja ili naredbodavaca koji su to izvršili danas su pred licem pravde očekujući primjerenu kaznu. Svoju su „hrabrost" pokazali tri mjeseca kasnije bježeći pred Oružanim snagama Republike Hrvatske koje su legitimnom vojno-redarstvenom operacijom „Oluja" oslobodile po međunarodnom pravu priznati teritorij Hrvatske. Očito je bilo puno lakše ratovati protiv bolesne djece, trudnica i balerina nego protiv hrvatskih vojnika i redarstvenika.

Njihovu svijest i savjest niti jedan sud ne može osuditi, jer bit će teško u njih proniknuti.

Ova knjiga zapisa ostat će naravno arhivirana i u samoj Klinici za dječje bolesti Zagreb i na raspolaganju je svima koji to žele i kao poticaj za obilježavanje neke buduće „jubilarne" godišnjice.

Knjiga zapisa je prvenstveno namijenjena mladim i svim drugim ljudima dobre volje bez obzira na njihovu nacionalnost, rasu, vjeroispovjest, spol, dob i državljanstvo kao dokument o događaju koji je bio – a nije smio biti.

Prim. Ivan Fattorini, dr.med.,
spec. dječji kirurg
Ravnatelj Klinike za dječje bolesti Zagreb

DJEČJA BOLNICA U DOMOVINSKOM RATU

AUTORI:
Prim. Ivan Fattorini, dr.med., spec. dječji kirurg,
ravnatelj Klinike za dječje bolesti Zagreb i predsjednik Hrvatskog društva za dječju kirurgiju
Zoran Bahtijarević, dr.med., spec. dječji kirurg, voditelj op. sala
Vladimir Šolta, dipl.iur., voditelj Ureda ravnatelja

U studenom 1989. godine Ujedinjeni su narodi usvojili Konvenciju o pravima djeteta. U preambuli Konvencije stoji da ona "održava moralni stav čovječanstva o pravu svakog djeteta da živi i odrasta u duhu mira, dostojanstva, tolerancije, jednakosti i solidarnosti". Posebni dio te konvencije odnosio se na prava zaštite djece u ratnim i oružanim sukobima. Bivša država jedna je od prvih potpisnica tog dokumenta, a Republika Hrvatska potpisala ga je netom po osamostaljenju i međunarodnom priznanju. Na žalost, već će zbivanja u Domovinskom ratu pokazati da se "moralni stav čovječanstva" spotaknuo na zgarištima Vukovara, Vinkovaca, Siska, Karlovca, Gospića, Šibenika, Zadra, Dubrovnika i ostalih hrvatskih gradova-heroja, da bi konačno pao zajedno s Bosanskom Posavinom, Bosnom Srebrenom, Herceg-Bosnom, Sarajevom i Srebrenicom. Doslovce sva prava djeteta pogažena su u ovim ratovima: nije bilo ni traga "miru, dostojanstvu, toleranciji, jednakosti i solidarnosti", tek izuzetno.

Međunarodne udruge i institucije pokazale su potpuno nerazumijevanje za prirodu rata u Hrvatskoj i poslije u Bosni i Hercegovini. Uslijed toga je pomoć prvih mjeseci pa i cijelu prvu godinu rata, bila upućivana u beogradski ured UNICEF-a, ne shvaćajući da je pomoć bila potrebna u Hrvatskoj. Osim toga, međunarodna se zajednica pokazala potpuno nespremnom za rat praktički u srcu Europe; prvi kompleti sanitetske i druge opreme koji su počeli stizati u Hrvatsku u jesen 1991. godine sadržavali su antimalarične lijekove i sredstva protiv komaraca, u vrijeme kada su nama bili potrebni šatori, peći, deke i topla odjeća.

Tijekom rata sporost i inertnost velikih međunarodnih humanitarnih organizacija, te njihova vječna potreba za složenim birokratskim procedurama često su bila razlogom zakašnjele medicinske pomoći (ne samo) ranjenoj djeci.

Ipak, u prosincu 1991. Klinika za dječje bolesti Zagreb, tada Zavod za zaštitu majke i djeteta, prepoznata je od strane UNICEF-a kao Regionalna bolnička ustanova za skrb o djeci - žrtvama rata na području Hrvatske, potom i Bosne i Hercegovine.

Vodstvo bolnice na samom je početku rata spoznalo specifičnost Domovinskog rata: 64% žrtava bili su civili, za razliku od 19% u Prvom, 48% u Drugom svjetskom ratu, te 49% u Vijetnamskom ratu. Djeca su najranjiviji dio civilne populacije, a njihova su stradanja zadiranje u srce same nacije. Stoga je pri Dječjoj bolnici u Klaićevoj na samom početku rata osnovan Registar djece žrtava rata, koji je uprkos brojnim teškoćama vođen uporno i s najvećom mogućom točnošću do samoga kraja rata. U Registar su uvrštena samo ona djeca za koju su postojali jasni dokazi o stradavanju. Brojke su govorile jasnije od riječi, imena poginule i ranjene djece bila su jače oružje od onoga koje ih je ranjavalo.

Glavni sanitetski stožer Republike Hrvatske tijekom Domovinskog rata nije bio suočen sa velikom dubinom ratišta, ranjeni su stizali u ratne bolnice za svega nekoliko sati. Ranjeni su prvo zbrinjavani u najbližim zdravstvenim ustanovama po ešalonima (treći ešalon - razina zbrinjavanja Opće bolnice), a kada je situacija na bojištu i u prometu to dozvoljavala bili su prebacivani u najbolje ratne bolnice (četvrti ešalon zbrinjavanja - Klinike).

Klinika za dječje bolesti Zagreb tijekom Domovinskog rata bila je ratna bolnica četvrtog ešalona - razina konačnog zbrinjavanja.

Uz to, Klinika za dječje bolesti Zagreb tijekom Domovinskog rata prvenstveno je imala obavezu zatražiti i organizirati međunarodnu pomoć srodnih zdravstvenih ustanova za rekonstruktivnu kirurgiju i rehabilitaciju.

U Hrvatskoj je od 1991. do 1995. poginulo 267 djece, 308 djece vodilo se krajem 1995. kao nestalo, 1044 ih je ranjeno.

Tablica 1. Ubijena i ranjena djeca u Hrvatskoj 1991.-1995. (po spolu)

UBIJENO			RANJENO		
SPOL	BROJ	%	SPOL	BROJ	%
Muški	194	73	Muški	789	76
Ženski	73	27	Ženski	255	24
ZAJEDNO	267	100	ZAJEDNO	1044	100

Tablica 2. Poginula i ranjena djeca u Hrvatskoj 1991.-1995. (po dobi)

POGINULA			RANJENA		
DOB	BROJ	%	DOB	BROJ	%
0-6	40	15	0-6	156	15
7-10	45	15	7-10	179	17
11-14	72	27	11-14	308	30
15-17	95	36	15-17	384	37
Nepoznato	15	5	Nepoznato	17	1
UKUPNO	267	100	ZAJEDNO	1044	100

Tablica 3. Poginula i ranjena djeca u Hrvatskoj 1991.-1995. (po uzroku)

UZROK OZLJEĐIVANJA	POGINULI		RANJENI	
	BROJ	%	BROJ	%
EKSPLOZIVNE	131	49.4	553	53.0
STRIJELNE	82	30.7	267	25.6
OPEKLINE	4	1.5	52	5.1
OSTALO	7	2.6	51	4.9
NEPOZNATO	43	15.7	120	11.5
UKUPNO	267	100	1044	100

Tablica 4. Djeca ranjena u Hrvatskoj 1991.-1995. (po lokalizaciji ozljede)

LOKALIZACIJA OZLJEDE	BROJ	%
GLAVA I VRAT	202	19.33
GORNJI EKSTREMITETI	212	20.27
DONJI EKSTREMITETI	249	23.82
TRUP	171	16.41
MULTIPLE OZLJEDE	73	7.00
NEPOZNATO	137	13.17
UKUPNO	1044	100

Kao posljedica ranjavanja u 188 djece zaostao je različiti stupanj tjelesne invalidnosti (u 56 vrlo teška, u 92 teška, te u 40 djece umjerena tjelesna invalidnost - tablica 5). Osim toga, 5497 djece izgubilo je jednog, a 74 djece oba roditelja, dok su se koncem rata roditelji 907 djece smatrali nestalima. Uništeno je 585 obrazovnih ustanova (131 dječji vrtić, 365 osnovnih i 89 srednjih škola), 16 ustanova za socijalnu skrb za djecu, te 30 ustanova odjela za medicinsku skrb za djecu.
Istovremeno je započeo proces etičkog čišćenja koje će međunarodna zajednica tek poslije prepoznati i sankcionirati. Ljudi su protjerivani sa svojih ognjišta i živjeli u nehumanim uvjetima izbjegličkih naselja i logora. U Hrvatskoj je bilo više od milijun prognanika i izbjeglica, a gotovo polovina bila su djeca.

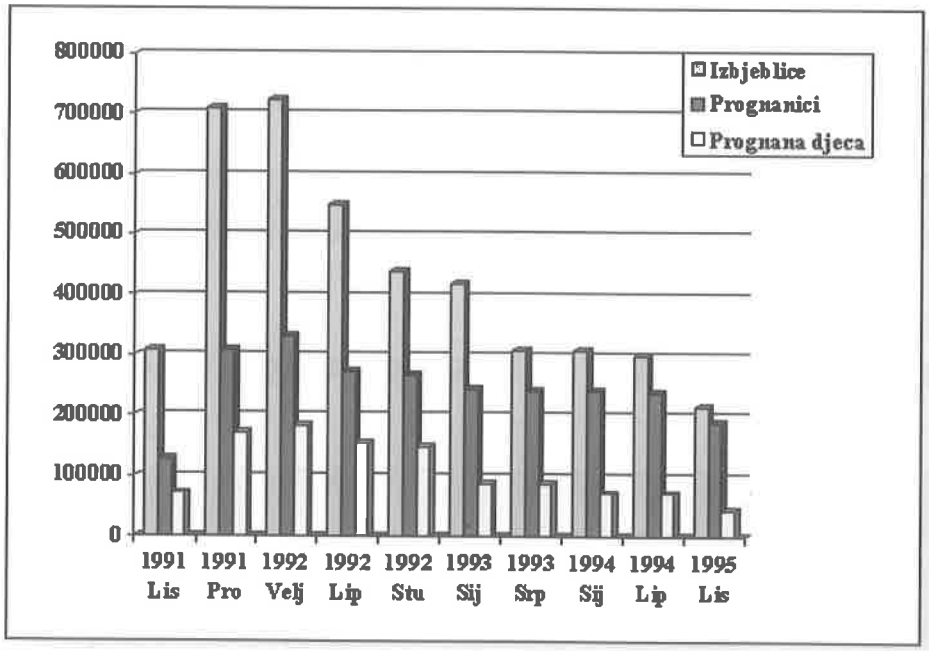

U Dječjoj bolnici u Klaićevoj samo je u prvoj godini rata pruženo 40.000 medicinskih usluga više nego inače, prognanoj i izbjegloj djeci, te 10% do 15% više svake slijedeće godine rata. Na nekim odjelima, primjerice onkološkom, polovica je liječene djece bilo s područja Bosne i Hercegovine.

Istovremeno, prepoznata je potreba slanja medicinskih, prije svega kirurških timova u zone neposrednih sukoba; nije bilo svrsishodno čekati ranjenu djecu i ranjenike u Zagrebu, u uvjetima kada je transport ozlijeđene djece iz opkoljenih gradova znao trajati i po nekoliko dana. Dječji kirurzi i drugi zdravstveni djelatnici Klaićeve tako su prošli većinu hrvatskih ratišta u okviru mobilnih kirurških ekipa i ratnih bolnica Sanitetskog stožera Hrvatske, a svoje su znanje i sposobnosti stavili u službu ranjene djece (i odraslih) i u Bosni i Hercegovini. Kirurški tim Klaićeve radio je u vukovarskoj bolnici, rame uz rame s vukovarskim liječnicima i sestrama, od samog početka rata pa do okupacije Vukovara, a njegovi članovi zajedno s ostalim djelatnicima i ranjenicima vukovarske bolnice, zarobljeni i sprovedeni u Srbiju (Jugoslaviju).

S aspekta specifičnosti organizacije službe, rat se za našu bolnicu može podijeliti u četiri faze:

1. Rat u Hrvatskoj
2. Rat u Bosni i Hercegovini
3. Stanje ni rata niti mira
4. Stanje nakon rata

Tijekom rata u Klinici je obrađeno 213 ranjene djece, od čega je 97 primarno tretirano u našoj bolnici, a ostala su djeca evakuirana iz ratnih i regionalnih bolnica, gdje su primarno zbrinuta, radi sekundarnog i tercijarnog kirurškog zbrinjavanja. S ponosom i zadovoljstvom ističemo da niti jedno ranjeno dijete koje je dopremljeno u našu ustanovu nije preminulo, tako da je naš mortalitet djece kada su ratne ozljede u pitanju, nula (0%) što je uvjetno bilo u vezi s dobrom, ali i otežanom logistikom (transport). To prije svega možemo zahvaliti izvrsnoj suradnji i timskom radu dječjih kirurga, anesteziologa, intenzivista, medicinskih sestara i tehničara, te drugog medicinskog osoblja. Vrsta i način ozljeđivanja razlikovali su se prema fazama rata, tako da su u početku prevladavale ozljede od artiljerijskog i pješačkog naoružanja, te avionskih bombi, dok se prema kraju rata povećava udio ozljeda kao posljedica mina, nesretnih slučajeva i samoranjavanja.

Tablica 5. Invaliditet u djece kao posljedica ranjavanja u Hrvatskoj 1991.-1995 (po stupnju invaliditeta)

STUPANJ INVALIDIDTETA	BROJ	%
VRLO OZBILJAN (70%-100%)	56	29.79
OZBILJAN (30%-70%)	92	48.94
UMJEREN (10%-30%)	40	21.27
UKUPNO	188	100

Tablica 6. Ranjena djeca primarno zbrinuta u Klinici za dječje bolesti Zagreb 1991.-1995.

NAČIN OZLJEĐIVANJA	MUŠKO	ŽENSKO	UKUPNO
AVIONSKA BOMBA	5 (5%)	2 (2%)	7 (7%)
GRANATIRANJE	32 (33%)	13 (14%)	45 (46%)
STRIJELNA RANA	4 (4%)	6 (6%)	10 (10%)
NESRETNI SLUČAJ	12 (12%)	2 (2%)	14 (15%)
SAMOOZLJEĐIVANJE	13 (14%)	-	13 (14%)
NAGAZNE MINE	4 (4%)	-	4 (4%)
TERORISTIČKI NAPAD	3 (3%)	1 (1%)	4 (4%)
UKUPNO	73 (75%)	24 (25%)	97 (100%)

RAT U HRVATSKOJ

Zbog prirode Domovinskog rata u kojem nije bilo pravih borbenih linija već se on vodio u naseljenim mjestima gdje agresor nije birao mjesto gdje i kada će napasti i što će biti cilj, djeca su stradavala od samog početka.

Odmah je bilo jasno da čekanje ranjene djece i drugih ranjenika nije dovoljno, te su se u Klinici za dječju kirurgiju KDBZ-a formirali mobilni kirurški timovi, sastavljeni od dva kirurga, instrumentarke, anesteziologa i anesteziološkog tehničara.

Prvi timovi su zbrinjavali prognanička naselja i prognanike te opskrbljivali ratnu bolnicu u Dugavama u Zagrebu i drugdje prema službenom popisu na str. 9. Istovremeno, od kolovoza 1991. godine naši timovi redovito su locirani i u vukovarskoj bolnici.

Nakon okupacije Vukovara, naši kirurški timovi neko vrijeme rade i u drugim ratnim bolnicama da bi tijekom 1992., 1993. i 1994. godine pokrivali ratnu bolnicu Đakovo.
Istovremeno, drugi dio naših kirurških ekipa na ispomoći je u Gospiću i Karlovcu, te nakon smirivanja neposrednih ratnih aktivnosti, početkom 1992. godine naši kirurzi kao terenska ekipa, kirurški zbrinjavaju postrojbe na Velebitu.

Cijelo to vrijeme dječji kirurzi djeluju kao ratni kirurzi, njihovo djelovanje ne ograničava se samo na djecu, dapače, dječji kirurzi zbrinjavaju cijelu ratnu kiruršku kazuistiku, uključujući sve vrste ozljeda i ostale hitne kirurške problematike u odraslih.

Rad u bolnici za to se vrijeme ne smanjuje, dapače, samo u prvoj godini rata u Klaićevoj je učinjeno 40.000 medicinskih postupaka više nego mirnodopskih godina. U uvjetima stalnih zračnih uzbuna - bolnica je u jesen i zimu 1991. godine u 52 navrata evakuirana u vlastita protuatomska skloništa sagrađena ispod novog bolničkog objekta; za evakuiranje 300 malih bolesnika i stotinjak djelatnika trebalo je manje od 20 minuta - sva su djeca zbrinjavana izuzetnim naporima osoblja. U uvjetima nestašice osnovnih medicinskih potrepština, improvizira se i u kirurškim salama - npr. od tri neodgovarajuća vanjska fiksatora, sastavlja se jedan funkcionalni ... Dio je djece, osobito djeca koja su zahtijevala dulji boravak u bolnici, nakon što su zbrinuta kirurški, upućena radi nastavka liječenja u relevantne zdravstvene ustanove u inozemstvo (Njemačka, Francuska, Engleska, Italija, USA ...). U to doba dolaze i prve međunarodne kirurške ekipe u pomoć našim kirurzima, tako da su do kraja 1992. u Klaićevoj operirale ekipe iz Njemačke, Austrije, Švedske i USA. Kasnijih godina rata njima su se pridružile i ekipe iz Italije, Švicarske i Velike Britanije, a suradnja, osobito s američkim i švedskim kolegama, nastavlja se kroz cijeli rat (tijekom rata u bolnici je operiralo 13 timova vrhunskih kirurga samo iz USA) i traje i do današnjih dana.

U to se vrijeme u bolnici liječe djeca svih nacionalnosti i vjeroispovjesti i sa svih područja, jer još nisu bila jasno razgraničena okupirana područja, a JNA očito nije birala područja vojnog djelovanja.

Istovremeno se odvija jaka međunarodna aktivnost; svijetom se odašilje poruka: djeca su žrtve rata, dječja bolnica je u ratu! Bolnica postaje centar za disperziju medicinske i druge humanitarne pomoći djeci cijele Hrvatske, te uskoro postaje regionalni centar za kontakte s mnogim međunarodnim institucijama, te vladinim i nevladinim udrugama i pojedincima. Gotovo da nema dijela svijeta iz kojeg nisu stizali ljudi voljni pomoći. Na žalost, stizali su i oni s ne tako dobrim namjerama, naime, uskoro je postalo jasno da se dio država i ustanova rješava medicinskog i drugog otpada pa i onog toksičnog, skrivajući se iza tkz. humanitarne pomoći. U prosincu 1991. na primjer, dobili smo veliku pošiljku penicilina iz 50-tih godina dvadesetog stoljeća.

U takvim uvjetima bolnica se uspješno preorijentirala iz mirnodopskog u ratno ustrojstvo i preuzela ulogu vodeće ustanove pedijatrijske skrbi u Republici Hrvatskoj.

RAT U BOSNI I HERCEGOVINI

Upravo kada su jenjali sukobi u samoj Hrvatskoj, u stanju nemirnog primirja, započeo je rat u susjednoj državi - još krvaviji, još prljaviji, još nehumaniji. Međunarodne organzacije i humanitarne institucije iskoristile su tada već uhodanu suradnju s našom bolnicom i iskoristile našu ustanovu kao bazu za svoje aktivnosti u Bosni i Hercegovini.

Klinika za dječje bolesti Zagreb, prije svega Klinika za dječju kirurgju, postala je centar za evakuaciju ranjene i teško bolesne djece iz BiH. Praktički sva djeca sa solidnim malignim tumorima koja su se uspjela evakuirati iz te države liječe se na onkološkom odjelu, tada u sastavu Klinike za dječju kirurgiju. Raznim putem, najčešće avionima SFOR-a u bolnicu se dopremaju ranjena djeca svih nacionalnosti iz svih krajeva Bosne i Hercegovine. U nekoliko su navrata u bolnicu na liječenje taksijem dovežena djeca iz opkoljenog Bihaća, pa čak i iz Banja Luke, da bi poslije završenog liječenja istim načinom bila vraćena u ta mjesta. Istovremeno naše medicinske ekipe, kirurški timovi su prošireni pedijatrima, praktično cijelo vrijeme rata u Tomislavgradu, Mostaru, Žepču i Novoj Bili.

Zbog potrebe zbrinjavanja velikog broja izbjegličkih logora, te učestalih navala izbjeglica na raznim mjestima, Klinika za dječje bolesti Zagreb je organizirala nabavu medicinskog autobusa, opremljen sa salom za male kirurške zahvate i porode, te sa zubarskom opremom - Kliniku na kotačima (Clinic On The Wheels). Ona se posebno istaknula tijekom izbjegličkih kriza na Turnju kod Karlovca i u Vrginmostu, kada je blokirana kolona izbjeglica iz Bihaća, koja je na Turnju provela više tjedana pa i mjeseci u nemogućim zdravstvenim uvjetima te tijekom izbjegličke krize kod Davora kada je splavom iz Banja Luke i Bosanske Posavine protjerano gotovo sve nesrpsko stanovništvo, a naši su timovi tjednima prihvaćali izbjeglice.

Istovremeno, kirurški tim je stacioniran u bolnici u Đakovu, a po potrebi se šalju ekipe i u druge gradove. Matična ustanova za to se vrijeme sve više posvećuje normalizaciji rada, te se uz medicinske djelatnosti obnavlja nastavna i znanstvena djelatnost, a počinje rad na međunarodnom priznanju Hrvatskog društva za dječju kirurgiju HLZ-a, čije je sjedište pri Klinici za dječju kirurgiju. Započinje se s transformacijom Zavoda i Instituta u modernu Kliniku (npr. odvajanje primarne od sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite), a bolnica dobiva naziv Klinika za dječje bolesti Zagreb.

U ovom razdoblju počinjemo primjećivati porast udjela ozljeđivanja kao posljedica nesretnih slučajeva i samoozljeđivanja, čemu prije svega pogoduje laka dostupnost velikih količina osobnog naoružanja i naoružanja zaostalog nakon JNA, te sve češće stradavaju u igri.

NI RAT, NITI MIR

Tijekom 1994. godine, pa sve do vojno redarstvenih akcija Oružanih snaga Republike Hrvatske "Bljesak" i "Oluja", bolnica djeluje u stanju ni rata, niti mira. Na području Hrvatske zbivaju se manje ratne akcije, a uglavnom vlada primirje kontrolirano snagama UNPROFOR-a, dok na području Bosne i Hercegovine SFOR sve više preuzima kontrolu, tako da sukobi i tamo jenjavaju. U Hrvatskoj je u djece sve više ozljeda kao posljedica nestručnog i nepažljivog rukovanja oružjem, a sve su češće ozljede kao posljedica eksplozija nagaznih protupješačkih mina i eksplozivnih sredstava.

Uz medicinske ekipe sada već stalno aktivne u istočnoj Slavoniji, te one u Novoj Bili, Klinika se sve više vraća mirnodopskim djelovanjima. To je faza najvećih međunarodnih aktivnosti Hrvatskog društva za dječju kirurgiju (HDDK) HLZ-a. Priprema se Prvi hrvatski kongres dječje kirurgije s međunarodnim učešćem (Brijuni 1995.), sumiraju i analiziraju ratna kirurška iskustva, a HDDK aktivno sudjeluje u osnivanju Europske unije dječjih kirurga (EUPSA) i Mediteranskog udruženja dječjih kirurga (MAPS).

Upravo za vrijeme osnivanja Europske unije dječjih kirurga u Grazu, 3. svibnja 1995. u 12,10 sati "moralni stav čovječanstva" ponovno pada na ispitu ratne svakodnevnice. Svijetom je odjeknula vijest da je Klinika za dječje bolesti Zagreb (Dječja bolnica Klaićeva) pogođena raketnim oružjem. Štete na bolnici su velike, praktično su uništeni dječji dispanzer i Psihotrauma centar, operacijske su sale značajno oštećene. U krugu bolnice poginula je jedna osoba, a sedam ih je ranjeno. Pravo je čudo da niti jedno dijete u bolnici nije ozlijeđeno iako napad nije bio najavljen zračnom uzbunom i djeca nisu bila smještena u protuatomsko sklonište. Bolnica još jednom postaje ratna bolnica, dječji kirurzi i anesteziolozi zbrinjavaju prolaznike ozlijeđene u blizini bolnice, te ranjene članove baletnog ansambla HNK i nacionalnog ansambla Lado, koje je napad zatekao na probi. Tih dana kada je Zagreb pod terorističkim napadima raketama, u Dječju bolnicu dolaze ranjena djeca, ovaj puta ranjena na ulicama Zagreba.

Po završetku akcije "Bljesak", situacija se smiruje i u takvom stanju nas je zatekla "Oluja", konačno oslobođenje okupiranih krajeva domovine. Uz kolege kirurge (koji su ponovno sa svojim jedinicama) bolnica je spremna za prihvat ranjenika, a naše kirurške ekipe prate pravce napredovanja Hrvatske vojske.

POSLIJE RATA

Nakon uspješno završene Oluje, naše se kirurške ekipe vraćaju u bolnicu, nema više potrebe za mobilnim i stacionarnim kirurškim timovima u Našicama i u Bosni i Hercegovini. Klinika se još jednom transformira, ovaj puta konačno, iz ratne bolnice u modernu kliničku ustanovu za cjelokupnu zdravstvenu skrb za djecu na sekundarnoj i tercijarnoj razini. Ipak, i u prvim poratnim godinama česte su nesreće i ozljede nastale u igri, nesretnim slučajem ili samoozljeđivanjem djece. S vremenom kako se smanjuje količina lako dostupnog oružja i te su ozljede u opadanju. Ostaje stalna pretnja minskih polja, na koju nas na žalost, svako malo podsjeti neko stradalo dijete.

KIRURŠKA ISKUSTVA

Tijekom našeg četverogodišnjeg aktivnog sudjelovanja u medicinskom zbrinjavanju ranjenika, posebno djece, došli smo do slijedećih spoznaja ili potvrda nekih već poznatih principa ratne medicine:

- infekcije ratnih rana bile su rjeđe u djece nego u odraslih, a i one koje su se javile bile su manjeg intenziteta i lakše su se liječile
- vitalnost tkiva je mnogo veća u djece nego u odraslih
- sposobnost cijeljenja rana znatno je bolja i brža u djece
- u djece je područje nužnog debridmana i nekrektomije bilo znatno uže nego u odraslih
- primarno i primarno odgođeno zatvaranje rana nakon ratnih ozljeda u djece bilo je ne samo moguće već i poželjno, osobito u estetskim regijama
- učestalost amputacije udova u djece je značajno niža u odnosu na odrasle, dijelom zbog gore navedene sposobnosti ozdravljenja, a dijelom i uslijed pojačanih medicinskih napora zbog osjetljivosti pitanja amputacije u dječjoj dobi
- primarna anastomoza crijeva obično je bila moguća s vrlo dobrim rezultatima
- drenaža abdominalne šupljine u djece najčešće nije bila nužna
- nježna i precizna kirurška tehnika dječjih kirurga doprinjela je brzom cijeljenju i oporavku rana i u odraslih ranjenika, a dječji kirurzi pokazali su se kao kompetentni ratni kirurzi.

Korisno je napomenuti da neki od ovih principa vrijede samo u kliničkim uvjetima i ako su pacijenti pod stalnim nadzorom.

Popis djelatnika Klinike koji su tijekom Domovinskog rata obavljali zadaće na terenu temeljem rasporeda Kriznog stožera Ministarstva zdravstva RH - evidencija Klinike

1. Bačani (Stjepan) Božena, JMBG: 1112958335039, med.sestra - anestez. tehničar
   - Đakovo - 31.1. - 22.2.1992.

2. Balažević (Stjepan) Vesna, JMBG: 2605968339334, med.sestra-instrumentarka
   - Vukovar - 8.8. - 22.8.1991.
   - Vukovar - 25.9. - 22.11.1991.

3. Barbir (Antun) Ana, JMBG: 0302956335023, med.sestra-instrumentarka
   - Đakovo - 16.1. -1.2.1992.
   - Dugave - 5.10. - 14.10.1993.

4. Bevandić (Drago) Jagoda, JMBG: 0112955335158, viša med.sestra-instrumentarka
   - Vukovar - 8.8. - 22.8.1991.
   - Đakovo - 25.11. - 8.2.1993.

5. Birnbauer-Mulešković (Hasan) Suada, JMBG: 2703963307169, med.sestra
   - Gašinci-Đakovo - 10.6. - 24.6.1993.

6. Božičević (Anton) Vesna, JMBG: 2506970335062, med. sestra
   - Gašinci - 23.6. - 7.7.1992.
   - Gašinci - 13.10. - 27.10.1992.

7. Brajković (Luka) Mile, JMBG: 1604956330137, anest. tehničar
   - Đakovo - 2.12. - 18.12.1991.

8. Cigit (Stjepan) Irenko, JMBG: 2703947330061, spec. dječji kirurg
   - Đakovo - 11.9. - 2.10.1991.
   - Đakovo - 20.10. - 18.11.1991.
   - Đakovo - 2.12. - 18.12.1991.
   - Đakovo - 16.1. - 1.2.1992.
   - Županja - 22.6. - 1.7.1992.
   - Cerna - 1.7. - 8.7.1992.
   - Đakovo - 22.3. - 5.4.1993.
   - Operativna zona Velebit-baza Lukovo Šugarje - 6.1. - 10.1.1994.
   - Operativna zona Velebit-baza Lukovo Šugarje - 31.1. - 2.3.1994.

9. Čepin-Bogović (Antun) Jasna, JMBG: 2105949335074, spec. pedijatar
   - Gašinci - 24.6. - 9.7.1992.

10. Duplančić (Stjepan) Ružica, JMBG: 0307936335061, spec. pedijatar
    - Gašinci - 10.6. - 24.6.1993.

11. Filipušić (Radomir) Joško, JMBG: 1902958330119, spec. dječji kirurg
    - Đakovo - 22.3. - 6.4.1993.
    - Tomislavgrad - 16.10. - 4.11.1994.
    - Dugave - 10. mjesec 1991.

12. Gregurić-Ganić (Mile) Zorica, JMBG: 0305968335117, med.sestra-anestez.tehničar
- Vukovar - 8.8. - 22.8.1991.
- Vukovar - 25.9. - 22.11.1991.

13. Gogolja (Dražen) Dubravko, JMBG: 3011944330057, spec. dječji kirurg
- Vojna bolnica Dugave - 5.10.1992. - 19.2.1993.
- Đakovo - 17.7. - 2.8.1993.

14. Hrešić-Kršulović (Đuro) Vilka, JMBG: 2211950396219, spec. pedijatar
- Gašinci-Đakovo - 7. mjesec 1992.

15. Javorović (Dane) Branko, JMBG: 2611940330048, spec. anesteziolog
- Evakuacija djece iz bolnice u Osijeku - 1.12.1991.
- Đakovo - 2.12. - 19.12.1991.
- Županja - 22.6. - 8.7.1992.

16. Kušt (Stanko) Stanko, JMBG: 0907947330239, spec. anesteziolog
- Vukovar - 8.8. - 22.8.1991.
- Vukovar - 25.9. - 22.11.1991.
- Đakovo - 17.7. - 2.8.1992.

17. Latinčić (Marijan) Dubravka, JMBG: 2704949335156, med.sestra-anestez.tehničar
- Đakovo - 16.1. - 1.2.1992.
- Đakovo - 17.7. - 2.8.1992.
- Đakovo - 25.1. - 8.2.1993.
- Dugave - 5.10. - 14.10.1991.

18. Leko (Ivan) Miroslav, JMBG: 2004948330221, spec. dječji kirurg
- Tomislavgrad - 11.10. - 3.11.1993.

19. Maldini (Marko) Branka, JMBG: 1610952335134, spec. anesteziolog
- Đakovo - 16.1. - 1.2.1992.
- DZ Dugave-Zagreb - 5.10. - 14.10.1991.

20. Marić (Ivo) Albina, JMBG: 3108965335117, med.sestra-instrumentarka
- Đakovo - 17.12. - 30.12.1991.
- Đakovo - 13.7. - 2.8.1992.

21. Milić (Petar) Željko, JMBG: 1012935330094, spec. dječji kirurg
- Vukovar - 28.7. - 8.8.1991.
- Đakovo - 17.12. - 28.12.1991.
- Đakovo - 31.1. - 22.2.1992.

22. Prežigalo (Lacko) Juraj, JMBG: 0705941330081, spec. anesteziolog
- Vukovar - 28.7. - 8.8.1991.
- Đakovo - 11.9. - 2.10.1991.
- Đakovo - 20.10. - 18.11.1991.
- Đakovo - 31.1. - 22.2.1992.
- Đakovo - 25.1. - 8.2.1993.

23. Radešić (Antun) Ljerka, JMBG: 1808942335068, spec. anesteziolog
- Dugave - 5.10. - 14.10.1991.
- Đakovo - 17.12. - 28.12.1991.

24. Rašić (Ranko) Goran, JMBG: 2005966330111, anestez. tehničar
- Vukovar - 28.7. - 8.8.1991.
- Đakovo - 17.12. - 28.12.1991.

25. Salečić (Ljudevit) Leposava, JMBG: 1308957339326, anestez. tehničar
- Đakovo - 11.9. - 2.10.1991.
- Đakovo - 20.10. - 18.11.1991.
- Županja-Cerna - 22.6. - 8.7.1992.
- Đakovo - 22.3. - 4.4.1993.

26. Šarengradac (Martin) Anđa, JMBG: 2008958335146, med.sestra-instrumentarka
- Đakovo - 22.3. - 4.4.1993.

27. Vrtar (Boris) Zvonimir, JMBG: 0403947330036, spec. dječji kirurg
- Dugave - 6.10. - 14.10.1991.
- Đakovo - 25.1. - 8.2.1993.

28. Vukšić (Milan) Stojan, JMBG: 1905940330056, zdrav.tehničar VŠS
- Đakovo - 22.3. - 5.4.1993.

29. Vlahović (Josip) Tomislav, JMBG: 2606945330085, spec. dječji kirurg
- Vukovar - 8.8. - 22.8.1991.
- Vukovar - 25.9. - 20.11.1991.

30. Žakula (Mate) Nediljka, JMBG: 0810950335094, viša med.sestra-instrumentarka
- Vukovar - 28.7. - 8.8.1991.
- Đakovo - 31.1. - 22.2.1992.
- Dugave - 5.10. - 14.10.1993.

Međutim, sudjelovanje zdravstvenih i drugih djelatnika Klinike za dječje bolesti Zagreb i njihov doprinos u Domovinskom ratu 1991.-1995. je daleko veći nego što to govore priloženi podaci. Ukratko ćemo obrazložiti u čemu je riječ.

1. Pojedini djelatnici Klinike bili su pripadnici Oružanih snaga Republike Hrvatske u različitim periodima od 1991.-1995., a neki od njih su i odlikovani. Iz razumljivih zakonskih (vojno-sigurnosnih) razloga Klinika nema podatke o njihovom djelovanju na terenu osim potvrde MORH-a (radi refundacije plaće) da su se u određenom vremenu nalazili na službi u OS RH.
2. Pretežni dio naših djelatnika imao je radnu obavezu u Klinici. Osim uobičajene djelatnosti, Klinika je zbrinjavala ranjenu i bolesnu izbjeglu djecu s područja cijele Republike Hrvatske i dijela Bosne i Hercegovine. Ravnatelj Klinike i Uprava imali su ulogu glavnog koordinatora u svim aktivnostima.
Tijekom uzbuna u Gradu Zagrebu čak 52 (pedesetdva) puta evakuirali smo cijelu bolnicu u vlastita protuatomska skloništa i nastavljali s radom. Poznato je da je 3. svibnja 1995. Klinika raketirana. Međutim, kako Grad Zagreb nije bio proglašen područjem ratnih djelovanja, ovaj rad ne smatra se radom na terenu odnosno u ratnoj bolnici.
3. Klinika je organizirala cijeli niz akcija među kojima navodimo organizaciju zbrinjavanja ranjene i bolesne izbjegle djece u relevantnim suradnim zdravstvenim ustanovama u inozemstvu, pomoć u lijekovima, medicinskim

aparatima i materijalu, hrani, odjeći pa čak i vozilima, ljetovanje 50 malih Vukovaraca u Benidormu u Španjolskoj, itd. Sve je to realizirano uz suglasnost Kriznog stožera Ministarstva zdravstva RH preko kojeg smo najveći dio svih pomoći usmjerili u zdravstvene ustanove od Vinkovaca, Đakova, Nove Gradiške, KB "Dubrava", KB "Sestre milosrdnice", itd. Samo najneophodnije ostavljeno je za potrebe Klinike. U realizaciji ovih akcija zdravstveni i drugi djelatnici Klinike bili su aktivni na terenu od Španjolske, Njemačke, Austrije pa do Đakova i Vinkovaca kao organizatori ili neposredni izvršitelji i to u najtežim ratnim danima. Ovaj rad smatra se humanitarnom djelatnošću.
4. Klinika je 1992. godine uspjela od američkih donatora pribaviti specijalno vozilo-autobus - s medicinskom opremom i izvorima energije za samostalno djelovanje na terenu. Vozilo je (pod popularnim nazivom "Klinika na kotačima") sa medicinskim timovima sastavljenim od djelatnika Klinike i vozačem Veljkom Jakopčevićem, bilo na različitim pozicijama u RH kao što su Turanj, Davor, Daruvar, itd., a sve zbog pružanja medicinske pomoći izbjeglim i drugim osobama na terenu. Vozilo se zbog humanitarne namjere donatora nije moglo koristiti u okviru vojno-redarstvenih operacija OS RH pa se cijeli ovaj rad evidentirao kao humanitarna akcija ili pomoć drugim zdravstvenim ustanovama (OB Karlovac, OB Slavonski Brod, itd.). Vozilo je uz suglasnost donatora i nadležnog Ministarstva RH stavljeno na raspolaganje japanskoj humanitarnoj organizaciji AAR i 1996. godine korišteno je u Bosni i Hercegovini (Goražde), a nakon toga ustupljeno Ministarstvu unutarnjih poslova RH za potrebe razminiranja.
5. Zdravstveni djelatnici Klinike - kao što je naprijed navedeno - tijekom ratnih godina radili su u bolnici i na terenima u Mostaru, Novoj Bili, Davoru, Turnju, Gazi, Daruvaru, Kninu i Žepču i sastavni su dio aktivnosti Klinike u tom vremenu:

Iva Avberšek, viša med. sestra - instrumentarka
Zoran Bahtijarević, dr. med., spec. dječji kirurg
Mr. sc. Mislav Bastić, dr. med., spec. dječji kirurg
Jasna Čepin-Bogović, dr. med., spec. pedijatar
Vesna Božičević, med. sestra
Mr. sc. Vlasta Đuranović, dr. med., spec. pedijatar
Mr. sc. Vilka Hrešić-Kršulović, dr. med., spec. pedijatar
Ružica Jagetić, lab. tehničar
Prim. mr.sc. Branko Javorović, dr. med., spec. anesteziolog
Dražen Karnaš, dr. med.
Sanja Kijac, med. sestra
Prof. dr. sc. Sanja Kolaček, dr. med., spec. pedijatar
Branka Kuliš, dr. med., spec. oftalmolog
Davorka Marić, lab. tehničar
Juraj Prežigalo, dr. med., spec. anesteziolog
Snježana Slabinjac-Kordiš, viša med. sestra
Jasna Soršak, lab. tehničar
Milan Stanić, dr. med., spec. pedijatar
Neda Striber, dr. med., spec. oftalmolog
Slavica Šafran, med. sestra
Mirjana Vurnek, viša med. sestra

Ovaj tekst ima za cilj pojasniti ulogu zdravstvenih djelatnika (ne samo) Klinike za dječje bolesti Zagreb u djelovanju zdravstvenog sustava tijekom Domovinskog rata. Smatramo da je kvalitetna cjelokupna logistička potpora - uključivši i sanitet - bitno utjecala na ishod Domovinskog rata.

Literatura:
1. Arhivski materijali Klinike za dječje bolesti Zagreb
2. Podaci Kriznog stožera Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi RH

III PRIVREMENO

IZVJEŠĆE

"Kao djed, veleposlanik i čovjek,
ja duboko suosjećam i mogu reći: To se ne oprašta"

Njegova ekscelencija gospodin Leonid Kerestedžijanc,
Veleposlanik Ruske Federacije u Republici Hrvatskoj,
prilikom obilaska Klinike za dječje bolesti Zagreb, neposredno nakon granatiranja bolnice

UVODNA RIJEČ

Tijekom svog povijesnog i društvenog razvitka, ljudski je rod prolazio kroz razna evolucijska razdoblja. Manji ili veći sukobi između pojedinaca i naroda rješavali su se najčešće vrlo konkretno – hladnom diplomacijom ili otvorenim ratom. No i tada su postojala stanovita pravila, kodeks, viteštva, koja je podrazumijevao pridržavanje nekih etičkih principa, čak i u ratnim situacijama.

Stanovnici Zagreba, glavnog grada Republike Hrvatske, na najgrublji su način uvjereni u suprotno. Neki od njih posebno su stradali, mali pacijenti Klinike za dječje bolesti i baletani umjetnici Hrvatskog narodnog kazališta.

Dana 03.05.1995. godine, nakon što je prošlo podne, Zagreb je pogođen sa četiri projektila tipa ORKAN – međunarodnim konvencijama zabranjenim kazetnim bombama. Jedna bomba, sa dvjestotinjak "zvončića", pogodila je i našu bolnicu, učinila znatnu materijalnu štetu, lakše i teže ozlijedila nekoliko roditelja i dva djelatnika naše bolnice – sestru instrumentarku i strojarskog tehničara. Slučajem ili čudom, nijedno dijete u Klinici nije ranjeno. Zahvaljujući brzoj reakciji i dobroj uvježbanosti našeg osoblja, mali bolesnici su bili dobro zbrinuti i bez tjelesnih ozljeda.

Dobro je poznato kroz kakve emotivne promjene prolaze djeca odvojena od roditelja, zadržana na bolničkom liječenju. Tome pridodajte strah i nesigurnost izazvani eksplozijama granata, lomljenjem i prskanjem stakla iznad dječjih kreveta. Vjerujem da tome nije potreban nikakav komentar.

U želji da nam što prije pomogne, jedan je hrabar čovjek smrtno stradao: policajac – pirotehničar, i sam otac dvoje djece, poginuo je demontirajući jedan od mnogobrojnih "zvončića" razasutih po krovu i dvorištu Klinike.

Teroristički napad na bolnicu potaknuo je mnoge diplomate, ugledne osobe i novinare da se i sami, na licu mjesta uvjere u iracionalnost događaja.

Naša je namjera da skupljajući činjenice i fotografije samog događaja, te dojmove svjedoka ukažemo na barbarizam koji se ničim ne može opravdati, s nadom da se nikada i nigdje ne ponovi.

Ovaj dokument biti će pohranjen u arhivi Klinike za dječje bolesti Zagreb, kao trajno svjedočanstvo koji će buduće generacije podsjećati na okolnosti u kojima se stvarala slobodna, nezavisna i demokratska Republika Hrvatska.

prim. Ivan Fattorini, dr. med.
specijalist dječje kirurgije
ravnatelj Klinike za dječje bolesti Zagreb

KLINIKA ZA DJEČJE BOLESTI ZAGREB

Klinika za dječje bolesti Zagreb središnja je hrvatska dječja bolnica, specijaliziranog tipa, koja osim osnovnih medicinskih zadataka, ima znanstvenu, obrazovnu i metodološku funkciju u području zdravstvene skrbi djece i majki u Hrvatskoj.

Čine je Klinika za pedijatriju i Klinika za dječju kirurgiju, obje nastavne baze Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, te Služba dječje ortopedije, Služba anestezije, reanimacije i intenzivnog liječenja, Služba laboratorijske dijagnostike, Služba radiološke i ultrazvučne dijagnostike i Služba za ženske bolesti i zdravstveni odgoj mladeži.

Od samog početka agresije na Republiku Hrvatsku, Klinika je, premda udaljena od bojišnica, bila prisiljena prilagoditi svoj mirnodopski ustroj ratnim prilikama.

Ustanovljena je Komisija za dijete u ratu, s ciljem da se pruži cjelovita zdravstvena skrb djeci u uvjetima rata, skupljajući i distribuirajući humanitarnu pomoć za djecu, lijekove, hranu i odjeću, kao i da se vrši edukacija stručnjaka, osobito u potrebama i problemima djece u ratu.

Pokretne kirurške ekipe, osnovane i organizirane u Klinici, sudjelovale su u zbrinjavanju na crtama bojišnice (u Vukovaru i Đakovu, na primjer) a timovi kirurga i pedijatara dio su obrambenog sustava grada Zagreba.

Osnovni zadatak – liječenje ranjene djece i zdravstvena skrb za bolesnu djecu (izbjeglice i prognanike) usklađivana je sa svim medicinskim ustanovama u Hrvatskoj, te sa mnogima iz inozemstva. Ustanovljen je Registar za djecu – žrtve rata, u svrhu kontinuiranog praćenja fizičkih i socijalnih stradanja djece. Razvijena je vrlo bliska suradnja s Ministarstvom zdravstva Republike Hrvatske i Ministarstvom socijalne skrbi Republike Hrvatske i Uredom za prognanike i izbjeglice pri Vladi Republike Hrvatske.

Tijekom agresije na Hrvatsku, počevši od 1991. godine, stotine djece s ratnim ozljedama i tisuće malih bolesnika – izbjeglica i prognanika iz raznih krajeva Hrvatske – zbrinute su na bolničkim odjelima Klinike.

Osim toga, od početka rata u Republici Bosni i Hercegovini, ranjena i bolesna djeca iz nama susjedne zemlje, među kojima i oni sa zloćudnim bolestima, zbrinjavani su bez ikakove naknade. Mnogi su od njih u našu Kliniku doveženi direktno s mjesta ranjavanja, uz pomoć UNPROFOR-a, UNICEF-a, UNHCR-a, IRC-a ili neke druge međunarodne organizacije.

Samo u prvoj godini agresije na Hrvatsku, do prosinca 1992. godine, izvršeno je dodatnih više od 40 000 medicinskih usluga na oko 14 500 djece, 5 300 od kojih je bilo prognanika iz Hrvatske i više od 9 200 izbjeglica iz Bosne i Hercegovine. U toj je godini hospitalizirano i bolnički liječeno dodatnih 602 bolesnika - izbjeglica i prognanika – od kojih su 402 bili izbjeglice iz Bosne i Hercegovine. Među njima je bilo više od stotinu ranjenika, 45 od njih iz Bosne i Hercegovine.

Od tada, pa do danas, deset do petnaest posto svih naših medicinskih usluga pruža se bolesnoj prognaničkoj ili izbjegličkoj djeci, većinom iz Bosne i Hercegovine. Na nekim je odjelima (Onkološki odjel, na primjer) tretirano i još se tretira, i više, do 50% bolesne djece iz Bosne i Hercegovine.

Djelatnici naše Klinike uspjeli su organizirati i dodatni tretman (medicinsko zbrinjavanje u trećim zemljama, rehabilitacija, proteze i sl.) za veliki broj te djece. To nije bilo ograničeno samo na bolesnike liječene u našoj bolnici, već i na brojnu djecu koja su liječena u drugim bolnicama.

Obzirom da je sustav zdravstvene skrbi, kao uostalom i cijela Hrvatska, znatno oštećen ratom, kroz čitavo vrijeme vodimo bitku s nestašicom lijekova, zavojnog kirurškog materijala i medicinskih potrepština. Naša je medicinska oprema ovim dodatnim naporima praktično u cijelosti iscrpljena i, nerijetko, u granici funkcioniranja. Ipak, niti jedno dijete, bez obzira na nacionalnu pripadnost i vjersko opredjeljenje, nije ostavljeno bez zdravstvene skrbi, štoviše, za naš su rad i kvalitetu medicinske usluge pripadnici trinaest inozemnih medicinskih timova, koji su boravili u našoj bolnici, našli samo riječi pohvale.

mr. sci. Vlasta Hiršl-Hećej, dr. med.
Voditelj Odjela za epidemiologiju i zdravstvenu statistiku

KRONIKA TRAGIČNIH DOGAĐAJA

1. DAN — 3. SVIBNJA

Nakon napada naoružanih srpskih skupina 28. i 29. travnja na putnike na auto cesti Zagreb-Lipovac, 1. svibnja dogodio se još jedan napad na osobno vozilo kod sela Ožegovac na cesti Pakrac-Požega. Ranjene su dvije osobe.
To je bio povod da 1. svibnja u 5.30 započne akcija hrvatskih redarstvenih snaga, kojoj je bila svrha osigurati slobodan promet i spriječiti terorističke napade na putnike na dijelu auto ceste između Novske i Nove Gradiške. Istog tog dana na Sisak i Karlovac padaju teški projektili. U Sisku troje mrtvih i šest ranjenih, u Karlovcu troje ranjenih.
Odmazda je počela.
Niti naš glavni grad nije bio pošteđen. Čekali smo što će se dogoditi, s obzirom da su naše snage već toga dana ušle u Jasenovac, a cijelo prije podne se šuškalo da će već sutra biti slobodni i Okučani. To neprijatelj sigurno ne može podnijeti. Okučani su oslobođeni sutradan, već oko 13 sati, a do kraja dana i cijela Zapadna Slavonija. Akcija je trajala samo 36 sati. No, mi bilježimo zagrebačku ratnu kroniku:
2. svibnja — 10.30 bačena je kazetna bomba na Zagreb. U šest eksplozija poginulo je pet osoba, a 121 je ozlijeđena. Granate su padale po Draškovićevoj, Staroj Vlaškoj, Petrinjskoj, Zrinjevcu, Šoštarićevoj, Križanićevoj...
Sat vremena nakon eksplozije u gradu ne rade telefoni. Promet je zagušen, tramvaji ne voze.
U 13.25 krenuli su tramvaji.
Od 15.52 do 16.20 sati — Zagrepčani su u skloništima. Proglašena je opća opasnost. Na sreću nije bilo raketiranja.
2. svibnja: Mr. Branko Mikša obišao je sva mjesta eksplozije. Odaje priznanje Zagrepčanima jer su sve podnijeli dostojanstveno i bez panike.
2. svibnja, predveče: Dr. Franjo Tuđman i mr. Branko Mikša posjetili su sve ozlijeđene građane u Klinici za traumatologiju. Obrađeno je 76 ranjenih, a 36 zadržano na liječenju.
2. svibnja: Odmah nakon eksplozije Zagrepčani su krenuli u Zavod za transfuziju i darovali krv. Krv je dalo 300 Zagrepčana. To je bilo dovoljno.

2. DAN — 4. SVIBNJA

3. svibnja, u 12 sati: Šest novih srpskih projektila pada na Zagreb. Deset minuta nakon toga oglašena je opća opasnost i trajala je do 17 sati. Četiri granate padaju na uže središte grada, a dvije na šire područje. Poginula je jedna osoba, a 53 su ranjene. Bomba je pala na Dječju bolnicu u Klaićevoj ulici i tako ranila najranjivije — bolesnu djecu. Bomba pada i na Hrvatsko narodno kazalište gdje je ranjeno oko 40 osoba, od toga 20 stranaca. Ranjeni su ležali na Mažuranićevom trgu, Deželićevom prilazu, Medulićevoj i Britanskom trgu. Granate pale i na naselje Čehi. Gradom se ne može slobodno kretati, sve je puno smrtonosnih zvončića. Ekipe MUP-a kreću na njihovo uništavanje.
3. svibnja: Dr. Mate Granić u pratnji veleposlanika SAD Petera Galbraitha te veleposlanika Francuske i Mađarske posjećuje Dječju bolnicu, a gospodin Galbraith izjavljuje:
Kada kazetnim bombama napadate središte grada, namjera vam je da ubijete što više ljudi. To je najbolja poruka svijetu i zločincima.
3. svibnja: Predsjednik Hrvatske dr. Franjo Tuđman upućuje poslanicu hrvatskom narodu. Srbima poručuje: ukoliko se ponovi napad na Zagreb, hrvatska će država najodlučnije odgovoriti.
4. svibnja: Od 12.38 do 13.40 u Zagrebu ponovo opća opasnost. Raketiranja nije bilo.
Na Zagreb je ispaljeno ukupno 23 projektila. Poginulo je šest ljudi i 176 ranjeno. Od toga 39 teže i 136 lakše. Oštećena su 83 objekta i 379 vozila. Od 2. do 5. svibnja nije bilo nastave u osnovnim i srednjim školama.
Od 5. svibnja funkcionira hrvatska vlast u Zapadnoj Slavoniji. Osim auto ceste Zagreb — Lipovac, otvorena je i pruga Zagreb — Vinkovci preko Okučana.

Katarina Butković

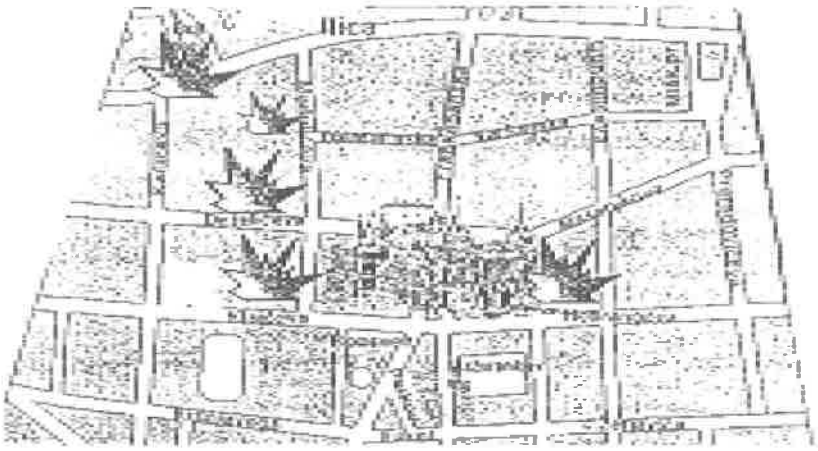

Serbs bomb Zagreb lunch-time crowds

From anthony loyd in zagreb

ROCKETS carrying cluster bombs fell on lunch-time crowds in Zagreb yesterday, killing one person and injuring 64, including a Kent-born dancer.

Mark Boldin, 27, had returned only recently to the city but last night he lay in a hospital bed faced with the prospect that his dancing career might be over after bomb fragments tore into his stomach. The attack was the second of its kind in two days.

Last night six British soldiers serving with the UN peace-keeping force in Bosnia were wounded when a Serb tank slammed into the school they use as a barracks. A UN officer said none of the injuries was life-threatening. The peacekeepers, from the Household Cavalry and stationed in Maglaj, returned fire.

Mr Boldin, who dances with the Croatian National Ballet, had been rehearsing in the national theatre complex in the centre of Zagreb when a Serb Orkan rocket shed its lethal cargo of bomblets in the street outside. Shrapnel blew through the windows and walls, hitting Mr Boldin in the legs, groin and abdomen, wounds that Tomislav Šoša, the head surgeon at the hospital, later described as "life threatening". Many of Mr Boldin's colleagues were also wounded.

From his hospital bed the Briton appeared optimistic as to about his chances of recovery.

Behind heavy anti-blast doors in the basement shelter of the children's hospital

Continued on page 2. col 4

Innocents targeted, page 15
Leading article and
Letters,'page 21

03. SVIBNJA 1995.

08.00

Uobičajena užurbanost po hodnicima. Odjeli odavno već započeše s radom, jutarnja je kava ispijena, a ugodna toplina vlastitoga kreveta zaboravljena; dijeli se doručak, hodnicima odjekuje: "Teta meni! Teta meni!". Garderoba ispunjena jutarnjom užurbanošću. Liječnici žure da obiđu odjele prije jutarnjeg sastanka. Bolnica, probuđena suncem ranog svibnja, ulazi u novi dan. Premda još svježi, jučerašnji raketni napad na Zagreb gotovo je zaboravljen. Tek po netko izmjeni po koju riječ o mrtvima i ranjenima. Četiri ratne godine učinile su svoje: smrt je naša svakodnevnica. Reče jedan Sarajlija: "Najgora je navika. Čovjek se na sve navikne..." Moć navike...

09.00

Ambulante rade "punom parom". Bolest ne mari za jučerašnje granatiranje. Puni su hodnici malih bolesnika i njihovih roditelja. Ipak, gužva kao da je nešto manja od uobičajene za ovako lijep i sunčan svibanjski dan. Trebat će nekoliko dana da ljudi zaborave na strah i oprez... .

10.00

Služi se prijepodnevna kava. Vizite su završene i prvi je val posla minuo. Mala stanka da se uzme daha za nastavak. Prvi se puta u danu slobodno priča o jučerašnjoj strahoti. Svatko ima neku novu priču, neki novi detalj. Netko poznaje nekog od poginulih ili ranjenih. Netko je bio u blizini mjesta eksplozije. Netko je sve vidio tek na televiziji. Nikome nije jasno kako.. Zašto? Prokleti bili! Profesorov sin stanuje u zgradi na Strossmayerovom trgu na koju je pala jedna od raketa; auto mu je uništen, ima par rupa na prozorima, ali njemu, srećom, nije ništa. Ne usudi se izići u dvorište: prepuno je "zvončića". Netko se našalio: "Znate li da je nova himna Zagreba - "Zvončići, zvončići...?". Dobiva tek poneki kiseli osmijeh.

11.00

Izgleda da je jučerašnja kataklizma već zaboravljena. Čekaonice ambulanti prepune su; čini se da su svi pacijenti koji, zbog raketiranja, nisu došli jučer, odlučili nadoknaditi to već danas. Osim toga, sunčani svibanjski dan istjerao je djecu na ulice, pa već pristižu prvi mali nesretnici s razbijenim glavama i slomljenim kostima. Vrijeme

obećava: sunce i temperatura neuobičajeno visoka za ovo doba godine. Osoblje kirurške ambulante gunđa. Ovakovo vrijeme može značiti samo jedno: puno posla. Zaista, dan je prekrasan. Temperatura se penje preko nevjerojatnih dvadeset i pet stupnjeva, sunce ne pokazuje nikakvu namjeru da nestane iza oblaka. Da nije posla i ove ludnice od rata, čovjek bi poželio otići negdje u prirodu. Sestre na Pedijatriji otvoriše vrata igraonica na terasama, pa se vriska djece razliježe cijelim bolničkim dvorištem.

12.00

Odjekuje top s Lotršćaka. Netko se našalio da to opet rakete padaju na Zagreb. Šala, nekako, nije primljena s oduševljenjem. Djeca na terasama Pedijatrije postaju nemoguća, pa ih sestre uvode unutra. I na njih djeluje ova nagla promjena vremena. Ta, još prije nekoliko dana vrijeme je bilo gotovo zimsko, a, evo, sada kao da počinje ljeto.

12.05

Vrijeme je ručka. Pripremaju se tanjuri, slažu stolovi. Mali gladuši već čekaju na svojim mjestima. Na terasama nema više nikoga. Djeca iz sobe broj 5, na drugom katu, negdje su u drugim dijelovima bolnice, na pretragama. Nema veze, dobre tete sačuvat će im ručak.

12.10

Eksplozija. Prva, druga, treća. Pa, zatim, bezbroj malih. Kao da se nebo otvorilo. Zveket razbijenog stakla i lomljava miješaju se s paničnim kricima. Ljudi se bacaju po podu.

Netko je ranjen, krv po zidovima čekaonice. Prolazi nekoliko sekundi, no, kao da je trajalo satima. Susret s vječnošću... Plač i vriska djece paraju uši. Sestre i liječnici trče po hodnicima, pokušavajući ustanoviti je li koje dijete ranjeno. Čini se da su sva djeca u redu. Pravo čudo, jer izgleda da nema niti jednog cijelog stakla. Soba broj 5 na drugom katu, gotovo je u cijelosti uništena. Prava sreća da nije bilo niti jednog djeteta u njoj. Da li je to tek puka sreća ili čudo? Fortuna ili Usud?

U desnoj operacijskoj sali, Primarijus Vlahović dovršavao je najvažniji dio operacije na dečkiću što je jučer slomio

03. SVIBNJA 1995.

natkoljeničnu kost. Kost je na mjestu i sada je samo treba učvrstiti. I, tada je počelo. Staklena stijena prema dvorištu slaba je zaštita protiv "zvončića". Iz dvorišta dopire blijesak, neposredno nakon njega niz eksplozija i, zajedno s njima, lomljava stakla. Puca staklo na prozorima operacijske sale. Katica se prima za glavu i vrišti, što od bola, što od straha. Niz čelo joj se slijeva krv. Dio ljudi se baca na pod, ostali se ustrčaše oko malog bolesnika. Duboko u anesteziji, on ni ne sluti što se zbiva oko njega. Donosi se odluka: operaciju treba dovršiti. Netko je pregledao Katicu: rana nije strašna, izgleda da se radi samo o lakšoj ozljedi. Uto, kroz veliku rupu na prozoru proviruje glava; jedan od radnika koji rade na obnavljanju bolnice, nalazio se u trenu eksplozije na skeli pokraj operacijskih sala. "Vrag te zel," govori, "em je skor na mene pala!".

12.20

U kirurškoj je ambulanti ludnica. Utrčavaju ljudi i dovode ranjene. Jedna je majka, čekajući na pregled s djetetom, teže ranjena. Dijete je, srećom, ranjeno samo lakše. Dovode Mirnu Kostović, kćerku Potpredsjednika Vlade, liječnika, dr. Ivice Kostovića. Ne izgleda dobro. U šoku je, a rane po ramenima, prsnom košu i trbuhu djeluju ozbiljno. Odmah je prebacuju u operacijsku salu. Tamo će je operirati narednih nekoliko sati i potom još jednom sutradan. Ostali ranjeni svi su odrasli, srećom.

Zvuk sirene za opću opasnost. Malo kasno, jer do tada je već dobar dio djece u atomskom skloništu, ispod novog zdanja. Sestre užurbano trče gore-dolje. Treba smjestiti četiri stotine bolesne djece u sklonište. Nema vremena za paniku, za strah; o tome ćemo misliti poslije... Nakon petnaestak minuta sva su djeca u skloništu. Ili, bolje rečeno, gotovo sva... Najteži su bolesnici, oni iz Jedinice intenzivnog liječenja i oni sa Onkologije, smješteni u hodniku na prvom katu. Oni su vezani za aparate, moraju ostati blizu priključaka, odlazak u atomsko sklonište mogao bi biti poguban za njih. Njihovi liječnici i sestre ostaju s njima. Strah u očima ove djece boli još jače. Ona već vode svoju bitku za život sa opakim bolestima. Još jedna bitka, ova sa strahom i "zvončićima", mogla bi biti previše za njih.

12.30

Pristižu djelatnici policijske uprave Zagreb, takozvani "specijalci" za razminiravanje. Donose vijest da je pogođeno Hrvatsko Narodno Kazalište. Ima mnogo ranjenih, kažu, baletani su upravo bili na uvježbavanju. Ne

znaju za poginule. Jedan od njih, Ivan Markulin, mladić, dvadesetosmogodišnjak, objašnjava nam da je on trebao, prema rasporedu, biti tamo, ali da nije mogao odoljeti porivu da dođe pomoći djeci i njihovoj bolnici. I sam je bio njen pacijent, kaže, a i njegova su dva dječaka redoviti... Bez mnogo riječi počinju s razminiravanjem "zvončića" koji leže svud okolo.

Polako postaje jasno što se dogodilo. Vijest se širi skloništem. Orkan. Raketa - ubojica. Netko ima radio-prijemnik. Slušamo zagrebačku stanicu, Radio "Sljeme". Još se ne zna koliko je raketa palo na Grad. Javljaju da je jedna pala na našu bolnicu, a da je druga pogodila Hrvatsko Narodno Kazalište. Djeca nervozna; reagiraju onako, "dječje". Jedni uživaju u novoj situaciji, za njih je to poput "krimića". Premali su još da shvate... Oni manji plaču. Ili samo sjede, pogleda uperenog u jednu točku, bez riječi i jecaja. Strah paralizira...

Među odraslima strava. Gledamo se bez riječi. Da li je netko od naših stradao? U uglu netko tiho kune. Teta Zdenka sjedi na krevetiću, pogleda izgubljenog negdje u daljini. Uzdahnu i prošapta: "Prokleti bili! Prokleti, prokleti bili..."

Na ulazu u sklonište neko komešanje. Došao je gradonačelnik Zagreba, gospodin Mikša, u pratnji našeg ravnatelja, primariusa Fattorinija. Grad brine za svoje najmlađe. Prvi novinari idu za njima, snimaju izjave, no nitko nema pravih riječi da opiše ovaj užas. Za gradonačelnikom ide doktorica Bosanac. Vukovarska veteranka, ponovo prolazi iste stvari: skloništa, strah, plač... Bože, ima li tome kraja? Ulazi dr. Kostović, Potpredsjednik Vlade. Njegova je kćerka teško ranjena, upravo je na operacijskom stolu, dva kata iznad nas. U očima mu suze i zabrinutost. Za trenutak, osobni problemi prevladaše državničke. Pred nama ne stoji potpredsjednik Vlade, već čovjek, otac, čija kćerka vodi bitku za život...

U ravnateljstvu se radi "punom parom". Nitko nije u skloništu. Telefoni zvone, javljaju se zabrinuti prijatelji. Ljudi dobre volje, nude pomoć. Zovu zabrinuti roditelji, čija su djeca sada u skloništu. Ksenija ih uvjerava da je sve u redu, da su sva djeca na sigurnom, da niti jedno nije ozlijeđeno...

U skloništu opet komešanje. Ulazi dr. Mate Granić, jos jedan liječnik-državnik, ministar vanjskih poslova, u pratnji profesora Željka Reinera, Zamjenika Ministra zdravstva. Sa njima je dr. Slobodan Lang, veteran Nove Bile i Bosne

03. SVIBNJA 1995.

Srebrene... I u njihovim očima nevjerica. "Hrvatska će naći načina da brani svoje najmlađe" govori dr. Granić. Novinari zapisuju u svoje bilježnice, kamere snimaju, vrte se kazetofoni. Hvataju isječke vremena... Strah se ne može snimiti...

13.00

U dvorištu nova eksplozija. Nije valjda opet počelo.. Netko vrišti. "Kirurga u dvorište, hitno". Dr. Joško Filipušić, dječji kirurg, trči dvorištem, preskakujući "zvončiće". Odmah pokraj plinske stanice tijelo muškarca, licem okrenuto prema zemlji. Okreće ga, pred očima slika užasa. Lice pocrnjelo od eksplozije, umjesto jednog oka zjapi rupa. Po prsima stotine malih rupa, umjesto šaka krvava masa, desna natkoljenica raznesena. Mladić, "specijalac", uzdahnu još jednom, mahnu rukama kao da pokušava nešto uhvatiti. Možda život koji ga napušta... Nose ga u kiruršku ambulantu, pokušavaju reanimaciju. Sve je uzalud. Jedan je mladi život završio u dvorištu Dječje bolnice. Umirali su ljudi u našoj bolnici, ali nikada ovako... Saznajemo da je riječ o Ivanu Markulinu, onom simpatičnom mladiću koji je i sam bio naš pacijent kao dijete. Demontirao je "zvončić" koji mu je eksplodirao u rukama. Tko će reći njegovoj supruzi, tko će reći njegovim sinovima? A prema rasporedu nije niti trebao biti ovdje...

Nekoliko metara dalje, nesvjesni izgubljene bitke za mladi život, strani diplomati, sleđeni užasom, daju svoje izjave u reporterske mikrofone. Ambasadori, američki, ruski, švedski, turski, albanski, francuski, engleski, ponavljaju riječi osude i strave. Granatirati jedan srednjeevropski glavni grad u podne, granatirati njegovu dječju bolnicu - nema riječi kojima se to može osuditi. Gospodin Kerestedžijanc, ruski ambasador, djed, jučer je bio ovdje sa svojim unukom... Dolazi i msgr. Giulio Einaudi, papinski nuncij u Hrvatskoj. Papa moli za vas, kaže. Svi zajedno obilaze Kliniku i ulaze u sklonište. Prestravljeni su prizorima strave: razbijene čekaonice, krv po podu. Preskaču hrpe staklenih krhotina i polomljenog namještaja. Iz skloništa izlaze bez riječi. Iskusni političari nemaju više, nakon ovoga, što reći. Mnogo će riječi biti izrečeno, kasnije, davat će se službene izjave, iznositi će se stavovi njihovih Vlada, ali ove su riječi prave... Izvorne. Veterani svjetske politike, izabrani upravo zbog svoje sposobnosti da se snađu u svakoj situaciji, ovdje su i sami samo očevi i djedovi, s mislima na svoju djecu. Djeca nisu nikome ništa kriva. Osobito ne bolesna djeca....

15.30

Odjekuje sirena. Dugo zavijanje označava prestanak opće opasnosti. Skloniste se polako prazni, djeca su ponovo u svojim krevetićima. Ona koja ih imaju: dobar je dio kreveta prekriven hrpama staklenih krhotina. Smještamo djecu po dvoje u krevete na strani bolnice koja nije pogođena. Onih najmanjih stane i po četvero u jedan krevetić. Malo se gužvaju, ali nije vrijeme za luksuz. Svi pomažu da se raščisti nered. Bolnica se što prije mora vratiti na noge. Bolesna djeca ne smiju čekati...

19.00

Dolaze dvojica visokih UNCRO časnika. Vjerojatno se radi o nekim vrlo visokim časnicima: ramena se bliješte od zvijezdica. Sigurno su generali. Obilaze bolnicu. I oni su užasnuti. Malo je riječi. Vojnički rječnik ne zna za granatiranje dječje bolnice. Ono nisu vojnici, oni koji su ovo učinili, ono su teroristi, barbari... Sutra će neki glasnogovornik izreći sladunjave riječi osude. Politika...

23.50

Posljednji ambulantni pacijenti napuštaju bolnicu. Djeca su pregledana, prepisan je neki sirup. Idu kući, u sigurnost i toplinu doma. U kirurškoj ambulanti Joško i dežurna ekipa prazno gledaju kroz prozor u dvorište. Tu, iza njihovih leđa, još prije nekoliko sati vođena je i izgubljena jedna bitka. Bitka koja nema veze s ratom. Bitka za život.

Po odjelima mir i tišina. Tek po neki jecaj djeteta u snu. Neko dijete zove mamu. "Teta, ja bih vode." Lupaju potpetice po hodniku, jedna mlada sestra trči da donese vode malom bolesniku. Upaljen je televizor. Završavaju kasne vijesti. "Mir i dobro" govori glas s ekrana. Nema veze, sutra je novi dan...

Zoran Bahtijarević, dr.med.

MR.SCI. JOŠKO FILIPUŠIĆ, DR. MED., MLAĐI DEŽURNI KIRURG, 03.SVIBNJA 1995.

Tog 03. svibnja 1995. godine obnašao sam dužnost mlađeg dežurnog u Klinici za dječju kirurgiju. Uobičajena gužva proljetnog jutra. Proteklih nekoliko lijepih dana "podarilo" nam je mnoštvo prijeloma i uobičajenih rana i ranica, kojima se toga jutra pridružiše mali pacijenti na redovitim kontrolama. Lijepi svibanjski dan ukazivao je da bismo toga dana mogli imati nešto više posla, no još je bilo rano da bi počeli pristizati mali "nesretnici" što su se ozlijedili u igri u školi ili vrtiću. Premda je sjećanje na jučernjašnji raketni napad na Zagreb bilo još svježe, ništa nije ukazivalo na nadolazeću kataklizmu. Zaokupljeni sivilom svakidašnjice, opušteno smo, uz povremene iskrice humora, rješavali sve slučajeve. Sve je govorilo da će to biti samo još jedan svibanjski dan. A onda je počelo...

Upravo sam bio riješio manji problem na odjelu i uputio se ka kirurškoj ambulanti. Putem razmijenih nekoliko uobičajenih šala s kolegama i dobacih par komplimenata užurbanim medicinskim sestrama. Onako, u prolazu. Ulazeći u hodnik pred ambulantom, zatekoh gomilu ljudi, što su strpljivo čekali svoj red da budu pregledani, i pomislih: " Bože, ovo će biti jedan od onih dana...". Nisam još niti završio misao, kad li zrak proparaše eksplozije. Prva, druga, treća... Poprati ih zvuk lomljave i razbijenog stakla. Sve utihnu i nekoliko je sekundi vladala tišina. Ona vrsta tišine koju bi romanpisci prozvali "grobnom". I tada nastupi užas; tišina bi prekinuta kricima straha i boli. Ne znajući što se dešava, nagonski potrčah prema kirurškoj ambulanti, da se nađem na pravom mjestu ukoliko bude ozlijeđenih. Poput lošeg predskazanja, moje se crne slutnje ispuniše: neposredno nakon mene u ambulantu utrčava docentica Bošnjak s jednom sestrom, noseći ozlijeđenu ženu. Priskočio sam u pomoć, prihvatio ženu i pomogao premjestiti je na kolica. Žena je, uz bolno jecanje, vidno šokirana, stalno ponavljala: "Gdje je moje dijete? Gdje je moje dijete?.." Pomno je pregledah i na leđima spazih ranu veličine dlana, u području lijeve lopatice. Tek što smo započeli sa zbrinjavanjem rane, u ambulantu utrča njen suprug, noseći dijete u krvi. Srećom, radilo se o lakšoj ozljedi: kuglica je završila u dlanu desne ruke. Nisam stigao niti pošteno pogledati o kakvoj je ozljedi riječ, kad u ambulantu utrčaše dečki iz tehničke službe noseći ozlijeđenoga Bakulu. On se, nesretnim slučajem, zatekao u dvorištu kada su počeli padati "zvončići". Iako teško ozlijeđen u prsni koš, bio je van neposredne životne opasnosti, te smo ga, po ukazanoj prvoj pomoći, vozilom hitne pomoći uputili na kirušku Kliniku u Kliničku bolnicu "Sestara Milosrdnica", dok smo se mi pripremali za pomoć eventualnoj ozlijeđenoj djeci. Srećom, toga ih dana nije bilo.

Nakon kratke stanke, u ambulantu ulazi nekoliko nepoznatih starijih osoba noseći na rukama teško ranjenu djevojku. Saznajem da je riječ o Mirni Kostović, kćerci Potpredsjednika naše Vlade, inače kolege liječnika,

Dr. Ivice Kostovića. Djevojka je pri svijesti, jeca od bolova. Više rana po ramenima, prsnom košu i trbuhu govore da se radi o ozbiljnim i po život opasnim ozljedama, te odmah pribjegavamo reanimaciji. Uspijevamo je stabilizirati, te je odmah šaljemo u operacijsku salu, gdje odmah započinju s operacijom što će potrajati nekoliko sati. U susjednom odjeljku kolege zbrinjavaju još nekoliko ozlijeđenih, no, ne stižem upitati o čemu se radi... Posla i krvi preko glave...

U dvorištu bolnice nova eksplozija i vrisak od kojeg se ledi krv u žilama. Gledamo se u strahu- nije valjda opet... Netko vrišti: "Čovjek je ranjen! Hitno kirurga u dvorište!" Trčim, gotovo letim, stubištem prema dvorištu. Pred očima užas: tijelo uniformiranoga muškarca leži, licem prema zemlji, okupano u krvi, nekoliko metara od plinske stanice. Ruke ne vidim, smotane su pod tijelom. Noge prekrižene kao kod turskog sijeda. Prilazim mu, i bez razmišljanja ga hvatam za ramena i okrećem. Prizor je jos strašniji: obje šake su nestale, iz podlaktica vire ostaci ogoljelih kostiju i nagoreni komadi mesa. Jedna je natkoljenica praktički raznesena. Lice spaljeno eksplozivom; jednog oka nema, umjesto njega zjapi ogromna rupa. Prsa i trbuh izrešetani su stotinama sitnih rana od kuglica. Tek što ga okrenuh, mladić uzdahnu i zamahnu rukama, kao da nešto pokušava uloviti; na moje zaprepaštenje bio je još živ, no, samo za kratko... Nosimo ga do ambulante, pokušavamo s reanimacijom, ali, bilo je prekasno... Kasnije saznajem da se radi o Ivanu Markulinu, dvadesetosmogodišnjaku, ocu dvoje male djece, pripadniku specijalnih postrojbi MUP-a; životom je platio pokušaj da zaštiti dječju bolnicu i njene male pacijente od opasne eksplozivne naprave.

Toga je dana u Klinici za dječje bolesti Zagreb, popularnoj Dječjoj bolnici, šest osoba ranjeno, a jedna je izgubila život. Dvoje djelatnika bolnice i četiri nedužna posjetioca do kraja će života nositi vidljive ožiljke, kao sjećanje na ovaj dan. Jedan se pripadnik MUP-a, otac dva mala dječaka, i sam nekadašnji pacijent bolnice za koju je dao život, ovoga dana, na žalost, neće moći sjećati. Njegova se sjećanja završiše u dvorištu Dječje bolnice, a on je sam ušao u naša sjećanja...

Orkanom na Dječju bolnicu

U bolnici je jedan policajac poginuo, a nekoliko je ljudi ranjeno. Bomba je pala u dvorište s istočne strane bolnice, a najviše su nastradale ambulante u istočnome dijelu, laboratoriji, čekaonice koje su bile prepune pacijenata, te dječji i ginekološki dispanzer

U Prilazu Djure Deželića vladala je grobna tišina. Skupina ljudi na cesti s nijemim izrazom lica samo je gledala. U prvi tren nitko nije znao točno reći što se dogodilo. Mladić s obližnjeg prozora samo je pokazivao na cestu, gdje je policija već bila bijelom kredom zaokružila nekoliko krhotina koje su pale na cestu. U tome trenutku koji kao da je trajao vječnost, otvaraju se stražnja vrata Dječje bolnice u Klaićevoj.

Na hodnicima je vladala. panika i užurbanost. Već na ulazu od jednog djelatnika saznajemo da je u bolnici nekoliko ranjenih i jedan mrtav.

Pred uredom prim. dr. Ivana Fattorinija, ravnatelja bolnice, gužva je još veća. Negdje iz pozadine čuje se pitanje: "Djeca! Što je s djecom?". Ravnatelj bolnice odmah daje izjavu:

Projektil je pao u 12.10 minuta. Vjerojatno je opet riječ o bombi jer je dvorište prekriveno zvončićima. Bomba je pala u dvorište s istočne strane bolnice, došlo je do velike eksplozije. a najviše su nastradale ambulante u istočnome dijelu, laboratoriji, čekaonice koje su bile prepune pacijenata, te dječji i ginekološki dispanzer, koji je kat niže, govori primarijus i usput na Maketi bolnice pokazuje pogođene dijelove.

Prolazimo kroz hodnik s la boratorijima. Na podu je debeli sloj krhotina stakla. Svaki čas netko od brojne *ekipe* - djelatnika bolnice i novinara zapinje za staklo. Prozora više nema, a dolje u dvorištu jasno se vidi nekoliko zvončića.

Potvrđena je i vijest o jednom poginulom. Stradao je pirotehničar dok je u dvorištu vjerojatno dezaktivirao zvončiće - odnosno ostatke bombe.

U bolnici smo zatekli i mr Branka Mikšu gradonačelnika Zagreba. Dok su se brojni novinari probijali na terasu s koje se dobro vidi rupa, vjerojatno od samog projektila ili veće krhotine, gradonačelnik je rekao:

Apsolutno mi je teško na bilo koji način prokomentirati ovu situaciju. Evo, svjedoci ste krvavih tragova. Još ne znamo koliko točno ima povrijeđenih, ali u svakom slučaju krajnje je vrijeme da se pokaže svijetu s kim imamo posla, govori Branko Mikša i sam vidno uzbuđen situacijom.

Gužva postaje sve veća. Prolaze sestre i nose krv za transfuziju. Oni koji su se zatekli u bolnici u samome trenutku na pada uglavnom šute. Mnogi ni ne mogu govoriti od šoka. Spuštamo se u sklonište. Djeca leže na krevetima, većina ih plače, medicinske sestre. koje brinu o njima plaču također.

Držala sam dijete, kad je odjednom grunulo.Sreća da nema ozlijeđenih, barem ne na mojem odjelu, C-kirurgiji. govori uplakana Irena Kovačić, istodobno stojeći iznad kreveta djevojčice koja je samo podrhtavala.

Do izlaza istim putem naprijed kroz hodnik, niz tube, neprestano vijugamo, ali se svi nekim čudom snalaze u bolnici. Opet smo kod stražnjeg izlaza. Neki pokušavaju izići barem malo u dvorište da snime zvončiće. ali ih oni -prisebniji- zaustavljaju

Vraćajte se unutra, poginut ćete, čuju se uzvici. Svi su opet vani, i kreće se dalje. Nije ovo bio jedini projektil.

TANJA TOLIĆ

KSENIJA VRANJICAN, TAJNICA RAVNATELJA, 03. SVIBNJA 1995. GODINE, KASNO NAVEČER

Draga Monika!

Sigurna sam da će te sama omotnica ovog pisma začuditi zato što dobro znaš koliko mi je mrsko pisati - više volim duge razgovore telefonom. No današnji dan, na nesreću, zaslužuje svoj pismeni zapis, da se pamti, da se nikada, nikada ne zaboravi.

Vjerujem da si čula udarnu vijest dana - Zagreb je granatiran kazetnim ORKAN bombama. Kako se osjećam? Ne znam, nisam sigurna da li sam uplašena, zbunjena, da li uopće išta osjećam. Djeca su dobro, spavaju. Zoran je na poslu, dežuran, a ja se oslobađam napetosti pisući ti ovo pismo. Prisjećam se jednog našeg telefonskog razgovora (pamtim dobro taj datum, 16.09.1991.), kada me je u pola rečenice prekinuo niski let mlažnjaka tadašnje JNA, tik kraj mog prozora. Bože, mislila sam da će se sva stakla u kući rasprsnuti od vibracija - strah, bijes. Sjećaš se, rekla sam ti da se neko vrijeme nećemo čuti, jer mi se čini da je "pomelo" i kod nas - skloništa, zamračenja.. Tebi je to dobro poznato, i sama si prošla, kao i mnogi Dubrovčani, svoju Kalvariju. No, od tada su protekle četiri godine, početni grč se rasplinuo i vjerovala sam da ćemo uskoro moći normalno živjeti - znaš već - posao, klinci, prijatelji... Život ide dalje, želiš uhvatiti više - dobiješ manje - i nađeš se negdje u sredini. Na kraju sam uvjerila samu sebe da su četnici "tamo daleko". Dok me danas nisu razuvjerili.

Bilo je prošlo podne, kada je bubnulo. Kakav neobičan zvuk - jaki mukli prasak, stanka - zatim rafalno štektanje. Slično tome čuli smo i jučer, 02.05., tresak u centru grada, no ne tako blizu bolnice, nakon kojeg su nam donijeli dvije djevojčice (Petru i Doru!!). Tada su mi pokazali sklonište, do kojeg se iz mog dijela bolnice može doći samo preko dvorišta - ključevi za prolaz u dvorište su u našem Uredu. Dakle, kada je prestalo praskati, otrčala sam dolje otključati. A tamo - horor -posvuda razbijeno staklo, u ginekološkoj ambulanti se prašina i dim još nisu slegli, iz napukle cijevi teče voda, a na velikim staklima rupe od gelera "zvončića". Dvorište puno stakla i tih malih nakaza. Čudno je, kako mi je nešto posve trivijalno tada palo na pamet - pažljivo sam se vratila na stepenice - ne zbog straha od "zvončića" ili moguće posjekotine, nego mi je bilo žao da poderem nove čarape. Bez veze. Brze, spretne, dobro uvježbane sestre uzele su djecu i sišle dolje, no kako je dvorište bilo neprohodno, vratila sam se u Ravnateljstvo po daljnje upute. Pitaš se, da li sam se bojala? U tom trenutku - ne, vjeruj mi, bila sam ljuta, vjerojatno se strah pretočio u bijes zbog strašnog osjećaja nemoći. Nisam se ni pitala - zašto su to učinili? Logični odgovor ne možeš očekivati od psihopata koji svoju moć i snagu pokazuju gađanjem bolnice pune bolesne djece!

U Uredu ravnatelja - kao u mravinjaku. Zvone telefoni, pišti fax, liječnici ulaze i izlaze, ali ipak postoji neki red u tom kaosu, sve se odvija bez panike. Prim. Fattorini izdaje "ratna zaduženja", odmah odlazi pregledati bolnicu, a

ja sam ostala pri telefonu i zvala Krizni stožer, Ministarstvo zdravstva i ostale. Kažem - pogođeni smo, no na sreću nitko od djece nije stradao, osim nekoliko odraslih koji su se zatekli na Klinici, jedna naša sestra je ozlijeđena staklom i g. Bakula (strojarski tehničar koji je tada bio na dvorištu) je pogođen krhotinama "zvončića" - preživjeti će. Odmah je došao g. Mikša, naš gradonačelnik, zatim dr Bosanac, g. Kostović, potpredsjednik Vlade, čija je kćerka teško ranjena kraj Hrvatskog narodnog kazališta - no vjerujem u naše kirurge da će je izvući... Novinari su brzo reagirali - radio, TV, tisak, vijest je još bila vruća, senzacionalna, šokantna, a uz sve to omogućuje dobru nakladu (cinično, ali istinito, ne?). Ubrzo sam postala svjesna koliko smo, zapravo, svi bili blizu smrti. Jedan dragi, hrabri čovjek je poginuo - policajac pirotehničar Ivan Markulin. Paradoksalno je to, da je radio svoj opasni posao od početka rata, demontirao preko 700 "zvončića", a onda poginuo u tzv. miru. No tada je bio daleko od svoje djece (kako sam kasnije saznala, imao je dva mala sina), možda su ga naši klinci podsjetili na njih, požurio je, i... Krv, smrt. Kako je vrijeme odmicalo, dolazili su i ugledni diplomati - g. Galbraith, g. Hewitt, g. Kerestedžijanc, francuski, rumunjski, švedski, turski, pakistanski, albanski, slovenski, bosanski ambasadori, msgr. Einaudi. Zgroženi tolikom bestijalnošću, obilaze Kliniku, sklonište...No, zabrinuto klimanje glavama nam ne koristi mnogo -gospodo, učinite nešto konkretno. Danas suosjećate sa nama, a sutra? Da li će već sutra opet dijeliti odgovornost za napad i sa više ili manje razumijevanja predlagati da popustimo srpskim teroristima, da ih ne provociramo(!), da ne tražimo natrag ono što je naše? Ured me je tada podsjećao na tortu - red novinara - red ministara, opet red televizije, red UNPROFOR-a. Mnogi dobri ljudi iz Zagreba, Hrvatske, pa i šire, odmah su nam ponudili svoju pomoć - i toplom riječi i konkretnom ponudom. Korisno je oboje. U kasno poslijepodne napetost je popustila, djeca su ponovo vraćena u svoje krevetiće, a "gosti" se razišli. Naši ljudi ugrubo su procijenili štetu - oštećenja su znatna i na zgradi i na aparatima, no pravo stanje stvari nemoguće je sagledati tako brzo. Ipak, jedno je najvažnije - nijedno dijete nije stradalo. Moram se konačno odmoriti - hladno mi je, imam groznicu - vjerojatno zakašnjela reakcija straha. Normalno, pretpostavljam. Ne znam što nas sutra čeka, no ma što bilo, vjerujem da ćemo današnji dan naplatiti sa kamatama. Puno te pozdravljam i obećajem da ćemo se uskoro vidjeti,

K s e n i j a

ŽELJKO CVETKO, DR.MED.,
POMOĆNIK RAVNATELJA KLINIKE ZA DJEČJE BOLESTI ZAGREB,
03. SVIBNJA 1995., PODNE

Razgovaram sa znanicom, radi na Trgu, pitam kako je bilo jučer – tamo je gruvalo. Nije lako, roditelji u Novskoj, po kojoj padaju granate. Nada upozorava da me treba ravnatelj, druga linija, završavam razgovor, i dobivam ravnatelja. Bok, kako si? Dobro, reci što ima za raditi?

I tada, čini se u milisekundi daleko, DUM; i odmah prasak. Fijuci, puknuta stakla.

Bombaju, vikne Fattorini. Lijegam na pod, Nada i Dubravka kreću van iz ambulante. Hodnik sav u dimu. Staklo svugdje. Automatski kreću dvorišnim putem. Tada netko pametan upozorava na ZVONČIĆE. Sada se čuju samo glasovi, trk nogu, krckanje stakla pod nogama, poneka psovka, uzdisanje. Ligutić, sa cigaretom u ruci, skreće ljude prema podrumu, a potom u skloniste. Polako preko dvorišta idem prema skloništu, čini se mirno. Dolazim na stepenice suterena, djeca su sva već u sklonistu, čini se da je prošlo svega 5-6 minuta. Odlazim u kirurške ambulante, svi jure, ali planski, dolazi Željka iz pedijatrijske, nosi sisteme, boce. Bakula u hodniku lijega, pecka ga u leđima, ali je blijed, Milić traži RTG (kasnije saznajem da je upućen u Vinogradsku).

U recoveryu mlada žena, već previjeno stopalo - okrenem se, a već novi pacijent, sada mlada djevojka, blijeda, uredne svijesti, već na infuziji – ponovo kasnije povezujem da se radilo o kćeri dr Kostovića. Spuštam se u skloniste, dosta je zagušljivo, plač malih, mir većih. I čekanje informacija - što, gdje, kako, tko. Na kolegama se vidi da prve provjere kod kuća donose mirnoću. Sanja (dr Kolaček) ima problema sa svojima na parenteralnoj, i malim umirućim Zekićem. "Znaš, kod Grge se srušio cijeli zid" kaže. Odlučim krenuti prema Ravnateljstvu. Mir, toplina vanjskog zraka i sunce ulaze slobodno kroz uništene prozore.

Krc! Škrip? Opa, misli na ZVONČIĆE. Dolazim u foaje Ravnateljstva, na putu tamo cijeli pod pod velikim naslagama razbijenog stakla. Pogledam sat, a ono tek 12h i 23 min. (13 minuta od eksplozije). U Uredu živo kao i uvijek, upravo (kud prije) dolazi Mikša, pita, razgledava. I kolegica Bosanac je ovdje, došla na Komisiju srijedom. A već je tu HTV, radio.

Ravnatelj i Mikša dogovaraju, kreću prema bolnici i skloništu. Upravo prilazi Kostović, miran. Zna li za kćer? I tada, kao u seriji, dolazi Granić, Gailbraith, prof. Reiner. Zove radio CIBONA, naravno traže Fattorinija. "Ne može, zauzet je. Mogu li ja pomoći?" Koje pitanje, ja pitam mogu li ja njima p o m o ć i? Ha, ha. Naravno, da mogu, žele u eter razgovor o stanju. Razmišljam, i upravo tada dobivam (12h i 30 min) prvi popis ranjenih. Treba dati informaciju svim zabrinutim roditeljima. Na sreću, sva bolnička djeca su dobro, od pacijenata u ambulanti do sada samo dva roditelja i jedno dijete lakše stradali. To govorim u eter, čini se da je bilo važno, jer kasnije nije bilo pojedinačnih poziva zabrinutih roditelja.

Ravnatelj, Granić, Gailbraith kreću prema skloništu. Ostajem u Ravnateljstvu, kolegica Jukić iz Gradskog sekretarijata pita kako je? Vidim Šoltu kako u pratnji civila (pirotehničar) lovi ZVONČIĆE. Tada saznajem za tragediju i smrt jednog policajca, od eksplozije zvončića. Stajem, mislim, spoznajem - zar je smrt došla u ovo naše krasno dvorište?!

Pogledajem na sat, pa još nije 13 sati. Zove iz skloništa Ravnatelj, traži pomoć, došao je praktički cijeli diplomatski zbor, raspodjeljujemo na dvije grupe. Prolazimo, na izlasku susrećemo gospodina Sanadera, sa još nekim veleposlanicima, prolazimo skloniste, JIL, tumore, idemo u salu, a tamo porazbijano staklo, pripremaju najlon kako bi nastavili raditi. Vodim goste prema Ravnateljstvu, a tamo zaista svi, svi ugledni gosti, preuzima ih Fattorini.

Odlazim na odjel, skloniste. Sada već pitanja, kada će kraj uzbune? Čini se da tu negdje dolazi informacija o oslobođenju Okučana. Dobro je.

Kadić vuče, kao i uvijek, gleda štetu (računa li već?). 14 je sati, vrhunac dolaska ambasadora u Kliniku, a slijede ih novinari, TV. Ravnatelj kontaktira sa stradalima iz Baleta, teško mu je... Gradonačelnik reagira onako kako ja

zamišljam prvog čovjeka grada – daje nalog za kontakt sa "Stakłom", određuje početak rada odmah sutra (a tek je dva sata od početka). "Ne dolaze u obzir nikakvi najloni, ovo je Zagreb, bolnica, djeca!" Mehanizam uprave apsolutno funkcionira. Imponira mi mirnoća, profesionalnost novopridošlih pirotehničara, koji usprkos spoznaji tragedije kolege, traže, čiste, uništavaju ZVONČIĆE. Ponovo vidim Kadića, ima već izbrojene rupe na krovu, zapisnički registrirane od predstavnika grada. Prolazeći kroz sav uništeni dio, čudo da nije više ranjenih. Katarina, prof. Grgurić i ja krećemo na odjel, planiranje kako nakon uzbune, gdje sa djecom. Mnogo roditelja dolazi po djecu.

Mnogo uništenih stakala, ali samo sa većim rupama, nema prsnuća. Bit će dobro, djeca će biti sigurna. U Ravnateljstvo i dalje pristižu novinari (Česi, Mađari, Englezi), reagiraju različito. Nekima je muka, a nekima nije dosta razorenog. Dogovor za kraći sastanak šefova, procjena i analiza stanja, zaduženja. Uzbuna je prestala (kada, ne znam), ali ljudi hitaju kući, svojima. Ja ostajem, dežuran sam, kako će proteći?

Dolazim na odjel i vidim sestre (mlade majke, mlade djevojke), mirne, raspoložene, sabrane, sa listom pacijenata po sobama. Svi su na broju. Sa njima za dalje nema problema.

DOJMOVI MALIH BOLESNIKA

I WISH MY AUNT WOULD BE NEAR ME. I WISH MY MUM AND DAD WOULD COME SOON. THEY ARE STILL IN BOSNIA. THEY SAID I'LL BE WELL SOON, AND THERE WILL BE NO MORE SHOOTING, BUT THEY ARE DOING IT AGAIN. I WISH MY MUM COULD COME.

THAT WEDNESDAY THE NURSES LET US OUT ON THE TERRACE TO GET SOME FRESH AIR. IT WAS 11:50 WHEN I CAME IN, BECAUSE I DIDN'T WANT TO BE OUT ANY MORE. I WAS WITH THE NURSE SABINA WHEN THE FIRST 'BELL' FELL. AS WE WERE ALL RUNING INTO THE HALL THERE WAS ANOTHER ONE.

AT 12:10, WHEN THE FIRST 'BELL' FELL ON OUR TERRACE I LAY DOWN NEAR THE ROOM NUMBER FIVE AND WATCHED MY FRIENDS RUNNING OUT OF THEIR ROOMS CHASED OUT BY THE BOMB. THANK GOD NOBODY WAS HURT. A PIECE OF THE 'BELL' MISSED MY HEAD. GOD WATCHED OVER ALL OF US. I'M GRATEFUL TO GOD FOR SAVING US. THE ROOMS NUMBER 10 AND 11 WERE DAMAGED. ALL THE WINDOWS WERE BROKEN.

Slavko Lucić

I GOT VERY SCARED WHEN THE SHELL EXPLODED. THE NURSES TOOK US TO THE HALLWAY IMMEDIATELY TRYING TO SOOTH US. AT FIRST MY HEART WAS BEATING SO FAST, BUT THEN I FELT BETTER. IN ONE ROOM THE WINDOWS WERE BROKEN. I HOPE THE WAR WOULD END AND EVERYTHING WOULD BE PEACEFUL AGAIN.

Edina Arnaut

JUST IMAGINE YOU ARE LAYING IN YOUR BED WATCHING TELEVISION. ALL OF A SUDDEN SOMETHING EXPLODES, AND ALL THE WINDOWS BREAK. YOU HEAR THE SOUND OF THE SIREN. DANGER! ITS HAPPENING AGAIN. WE WENT TO THE HALLWAY TO PROTECT OURSELVES. THIS IS WHAT I AM GOING THROUGH RIGHT NOW AND I HOPE THINGS WILL CHANGE. I WISH NOBODY WOULD GO THROUGH THIS EVER AGAIN.

Hrvoje Španović

IT WAS ABOUT 12 O'CLOCK WHEN WE HEARD THE FIRST EXPLOSION, THEN ANOTHER ONE, AND ANOTHER. A FEW MINUTES LATER THERE WAS A WARNING OF DANGER, AND WE WENT TO THE HALLWAY. WE WERE VERY SCARED. I KEPT ASKING MYSELF HOW CAN ANYBODY ATTACK CHILDREN AND INNOCENT PEOPLE SO HEARTLESSLY.

THERE WERE MANY WOUNDED THAT DAY, SOME WERE KILLED TOO. SINCE THEN I STARTLE EVERYTIME I HEAR SOME LOUDER NOISE, BUT I BELIEVE THIS WILL STOP AND WE WILL LIVE PEACEFULLY IN FREEDOM AGAIN. I WISH THIS CRUEL WEAPON WHICH DESTROYS HUMAN LIVES AND THEIR HOUSES WOULD DISAPPEAR AND NOBODY WILL REMIND ME OF IT TILL THE END OF MY LIFE.

Matilda Sačić

262 MM (12-ROUND) LRSV M-87 'ORKAN' MULTIPLE ROCKET LAUNCHER SYSTEM

Development/Description

Late in 1988 at a military exhibition in Iraq, the Iraqi army displayed a 262mm 12-round multiple rocket launcher system known as the Ababeel 50. Examination of amiable evidence indicated that the system was Yugoslavian in origin and mounted on the rear of the Yugoslav FAR 3235 heavy-duty (8 x 8) cross-country truck. Since then further information, gained at the Iraqi's First Baghdad International Exhibition for Military Production in 1989. has shown that it is in fact a joint Iraqi-Yugoslav project with Iraq contributing to the development and producing some of the pans locally.

A typical battery of M-87 launchers consists of:

four 8x8 launchers, four 8x8 resupply vehicles (each with 24 reload rockets), one 8x8 command post vehicle, two 4x4 topographic survey light vehicles, two 4x4 observation post light vehicles, one 4x4 meteorological survey vehicle.

The command post vehicle is fitted with 3 German Teldix land navigation system. Both the resupply and command post, vehicles are on the same 6x8 chassis as the launcher vehicle and have a similar tarpaulin system to make identification of the launcher difficult.

Loading of the launcher is performed by a semiautomatic system with the preparations to fire only taking two minutes. Firing of the rockets can be either singly or in a ripple mode by means of an electronic trigger in the vehicle cab. If needed firing can also be done up to 20 to 50 m off-vehicle by means of a remote control box with attached cable. All the traverse and elevation functions are automatically performed via control units with manual systems available as a back-up.

In Serbian Army service the launcher is fitted with a 12,7 mm heavy AA machine gun on the cab roof and four 82 mm smoke dischargers in the front bumper.

The five-man crew has two 7.62 mm fully automatic rifles, two 7.62 mm semi-automatic rifles and a 90 mm ROR-90- hand-held anti-lank rocket launcher for self-defence.

The rocket, known as the M-87. is 4.656 m long and uses a two-stage solid propellant rocket motor. The booster stage uses 10 kg of fuel and burns for 200 ins to generate 8000 kg of thrust to lift the rocket clear of the launcher tube. Once this happens the main sustainer motor cuts in with its 130 kg fuel load to give 18000kg of thrust during its five second burn time. This gives the rocket a maximum velocity of 1200 m/s. Flight time to the maximum range of 50000 m is 110 seconds with the highest possible altitude reached, depending upon launch angle, being 22 000 m. By opening and closing the four available aerodynamic brake assemblies one of four different ballistic range trajectories can be chosen: 24 000, 28 000, 37 000 and 50000m.

A TV camera made by Bosch of Germany is mounted on top of the left side of the launcher, to be used in a sense similar to the German 110mm LARS in that a single rocket is launched and at some- point in its flight is detonated so as not to alert the target area. The camera monitors this and the data collected is used to calculate the correct firing solution so that the reminder of the battery or vehicle salva can be fired. Several types of warhead can be fitted.

1. 91 kg unitary APHE. An inertia fuse with instantaneous or delay action is fitted
2. 91 kg cluster munition with a payload of 288 HEAT-Iragmeniation bomblets. The shaped charge-equipped bomblet also has some 420 steel spheres to enhance the fragmentation effect. Lethal radius is approximately 10 m and armour plate penetration 60 mm plus, A typical dispersion pattern for a warhead at payload release height would be an ellipse 180 m x 165 m
3. 83 kg cluster munition with a payload of 24 small cylindrical hollow-charge AT mines, each fitted with four flip-out curved vanes to stabilize their flight to the ground and ensure correct orientation there. The mine can penetrate up to 40 mm plus of armour plate.

Both cluster munition warheads are fined with an electronic time fuse for bomblet/mine delivery.

The vehicle is fitted with a central tyre pressure regulation system and to provide a more stable firing platform four stabilizers are lowered to the ground, one either side to the rear of the second road wheel and two at the very rear. When traveling the launcher is traversed to the front and the whole launcher is covered by a tarpaulin cover with integral bows.

Specifications
Calibre: 262 mm
Number of barrels: 12
Length of rocket: 4.656 m
Weight of rocket:
(APHE/bomblet) 389 kg
(AT mine) 381 kg
Weight of warhead;
(APHE/bomblet) 91 Kg
(AT mine) 83 kg
Max range: 50 000 m
Dispersion at max range: 220 m range. 1/5 m azimuth
Max velocity: 1200 m/s
Rate of fire: 1 rocket/2.3-4 s
Emplacement time: 2 mm
Deplacement time: 1 min
Crew: 5
Combat weight: 32 000 kg
Length: 9 m
Width: 2.64 m
Height: 3.84 m
Max road speed: 80 km/h
Max range: 600 km
Gradient: 60%
Side slope: 25%
Trench: 1.8 m
Engine: 354 hp OM422 turbocharged diesel
Power supply: 24 V DC
Status
Production probably halted. In service with Iraq (2-3 systems delivered before Gulf War. as the Ababel 50) and the former Yugoslavia.
Contractor
Enquiries to Federal Directorate of Supply and Procurement (SDPR).

ORKAN M-87

"Extremely lethal weapon against unprotected live targets"
J.W.Burlow Jane's Defence 3/93

RAKETNI SUSTAV-M 87 "orkan"

Oružje kojim je izvršen napad na Zagreb identificirano je kao raketni sustav M-87 "orkan". Radi se o dvanaest cijevnom bacaču raketa velikog kalibra (262 mm) koji ispaljuje rakete maksimalnog dometa 50 km. Proizveden je u vojnim pogonima bivše Jugoslavije u kooperaciji sa Irakom i sličan je po karakteristikama sustavima koje koriste američki i ruski lanseri.

Tehničko taktičke karakteristike sustava

Višecijevni bacač raketa ispaljuje pet metara duge rakete u sekvencama po tri sekunde. Brzina rakete u letu jest 1200 metara u sekundi,a pri krajnjem dometu od 50 km raketa se penje na visinu od 22 km iznad zemlje i zatim obrušava na cilj. Inače postoji mogućnost korištenja triju vrsta bojnih glava. Jedna od mogućnosti jest eksplozivno punjenje od 91 kg eksploziva sa ciljem uništenja utvrđenih objekata protivničke strane. Zatim postoji mogućnost smještaja 24 protutenkovske mine koje se disperziraju na široki koridor i spriječava prodor oklopnih formacija. Treća vrsta punjenja je ona koja je korištena u napadu na Zagreb, a to je punjenje koje koristi 288 mini bombi , tzv. " zvončići ", koje su smještene u sedam plastičnih cijevi u trupu rakete. Raketa je programirana da se aktivira na 100 do 500 m visine pri čemu se bombe raspršuju na elipsastoj površini 200 x 200 m, pri čemu se aktiviraju i svojim punjenjem uništavaju tj onesposobljuju ljudstvo.

Djelovanje "zvončića"

"Zvončići" su tako konstruirani da im je djelovanje dvojako. Unutar zvončića nalazi se kumulativni bakreni lijevak oko čije stijenke je smješteno 35 gr. eksploziva. Pri eksploziji se formira struja rastaljenog bakra koja može probiti čelični oklop od 60 mm. tj oklop lakih vojnih transportera, pri čemu stradaju članovi posade dijelom raspršenjem osnovnog punjenja (olovnih kuglica), odnosno krhotinama rastaljenog bakra koji doseže iznimno veliku temperaturu.

Ipak primarno djelovanje ovoga tipa raketnog punjenja je djelovanje protiv ljudstva koje se postiže razbacivanjem 420 olovnih kuglica koje su zalivene u plastični omotač bakrenog cilindra i pri eksploziji se raspršuju u velikom radijusu. Tako biva ranjen velik broj ljudi i to najčešće višestrukim pogodcima koje kao teške politraume izazivaju dugotrajnu nesposobnost i trajni invaliditet. Zbog ove činjenice je kazetno oružje ovog tipa zabranjeno međunarodnim konvencijama za upotrebu čak i protiv vojnih ciljeva.

Klinika za dječje bolesti Zagreb

Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Klaićeva 16, 41 000 Zagreb, Republika Hrvatska

Tel. (01) 440 455, 441 611, fax. (01) 451 308

Ravnatelj:
Prim. Ivan Fattorini, dr. med.
Specijalist dječje kirurgije
Tel. (01) [illegible]
Fax. (01) 451 308

Upravno vijeće

Ured ravnatelja

Klinika za dječju kirurgiju

Klinika za pedijatriju

- Oftalmološki kabinet
- Otorinolaringološki kabinet

Kabinet za zaštitu mentalnog zdravlja djece

Služba dječje ortopedije

Služba anestezije, reanimacije i intenzivnog liječenja

Služba laboratorijske dijagnostike (Hematološki, citološki, biokemijski i mikrobiološki laboratorij)

Služba radiološke i ultrazvučne dijagnostike

Služba za ženske bolesti i zdravstveni odgoj mladeži (Odjel za zdravstvenu statistiku i epidemiologiju)

Bolnička ljekarna

Zajednički poslovi

URED RAVNATELJA
Zagreb, 4. svibnja 1995. godine

Prilažemo Vam popis pacijenata hospitaliziranih i ambulantno obrađenih u dane 2.05. i 3. 05. 1995. godine.

Hospitalizirani 02.05.1995.

- Dora Adžić, 2,5 godine (ozlijeđena u Petrinjskoj ulici,srednje teška ozljeda)
- Petra Ban, 6 godina (otpuštena 3. 05.)

Hospitalizirani 03.05. 1995.

- Mirna Kostović,studentica,dovezena s područja oko HNK (eksplozivna ozljeda grudnog koša - teška tjelesna ozljeda)

Ambulantno obrađeni 03.05.1995.

- Katica Horvat, r. 1966., medicinska sestra instrumentarka(povreda staklom u operacijskoj sali- lakša tjelesna ozljeda)
- Zvonko Bakula, strojarski tehničar (eksplozivna rana u predjelu grudnog koša i zdjelice - teška tjelesna ozljeda, sada na Kirurškoj klinici KB Sestre milosrdnice)
- Ana Marija Risović, 3 mjeseca (ozljeda falange prsta ruke - u čekaonici neurološke ambulante - lakša tjelesna ozljeda)
- Sanja Risović, majka Ana Marije (u čekaonici neurološke ambulante, eksplozivna povreda grudnog koša - sada na Kirurškoj klinici KB Sestre milosrdnice teška tjelesna ozljeda)
- Tatjana Radaković, r. 1970., (u čekaonici ginekološke ambulante - lacerokontuzna ozljeda stopala - nakon zbrinjavanja odvezena u nepoznatu ustanovu - teška tjelesna ozljeda)

Smrtno je stradao:
- Ivan Markulin, r. 1967., - pirotehničar PU Zagreb (eksplozivne povrede s amputacijama, egzitirao u početku zbrinjavanja)

Upisni broj

RANJENIČKI KARTON

KLINIKA ZA DJEČJE BOLESTI ZAGREB
KLINIKA ZA DJEČJU KIRURGIJU
Klaićeva 16, Zagreb 3
Zdravstvena ustanova - mjesto

RISOVIĆ SANJA
Prezime, (Ime oca) Ime

JMBG ili datum rođenja

ALBAHARIJEVA 7
Adresa stanovanja

Ime i adresa rodbine

Čin - zanimanje

2CB
Jedinica - mjesto

Ostali podaci za identifikaciju

Pripadnost:
ZNG TO MUP CIVIL

Označi ozljedu

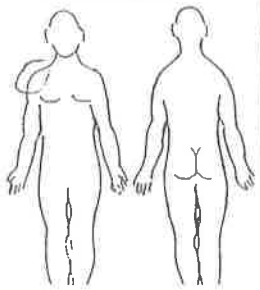

Vrsta ozljede: Op, So, Eo, K, BoT

Vrijeme i mjesto ranjavanja

95 05 02 17
Godina Mjesec Dan

Mjesto

Dijagnoza:
Vulnus sclopetarium

Upisni broj

RANJENIČKI KARTON

KLINIKA ZA DJEČJE BOLESTI ZAGREB"
KLINIKA ZA DJEČJU KIRURGIJU
Zdravstvena ustanova - mjesto

MARKULIN IVAN
Prezime, (Ime oca) Ime

JMBG ili datum rođenja 07

Adresa stanovanja

Ime i adresa rodbine

Čin - zanimanje

Jedinica - mjesto

Pripadnost:
ZNG TO MUP CIVIL

Ostali podaci za identifikaciju

Označi ozljedu

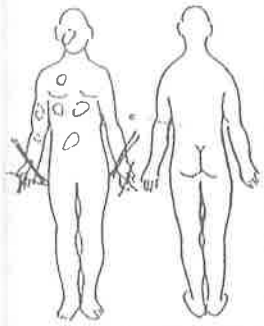

Vrsta ozljede: Op, So, Eo, K, BoT

Vrijeme i mjesto ranjavanja

Godina Mjesec Dan Sat

Mjesto

Dijagnoza:

Šifra dg. po MKB:

Dekontaminacija:
Potpuna Djelomična Nije učinjena

Hitnost:
I II III Moribundan

Legenda: Op - opekline; So - strijelna ozljeda; Eo - eksplozivna ozljeda; K - kontuzija; BoT - bojni otrov

Upisni broj

RANJENIČKI KARTON

KLINIKA ZA DJEČJE BOLESTI ZAGREB
KLINIKA ZA DJEČJU KIRURGIJU
Klaićeva 16, Zagreb
Zdravstvena ustanova - mjesto

RAUCA
Prezime, (Ime oca) Ime

JMBG ili datum rođenja

ZAPREŠIĆ
Adresa stanovanja

Ime i adresa rodbine

Čin - zanimanje

Jedinica - mjesto

Pripadnost:
ZNG TO MUP CIVIL

Ostali podaci za identifikaciju

Označi ozljedu

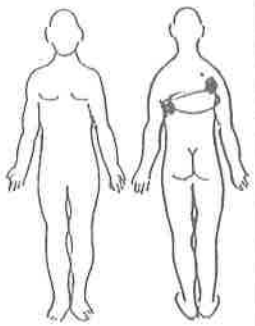

Vrsta ozljede: Op, So, Eo, K, BoT

Vrijeme i mjesto ranjavanja

95 05 03 12
Godina Mjesec Dan Sat

DO BOLNICE
Mjesto

Dijagnoza:
Vulnus sclopetarium thoracis

Šifra dg. po MKB:

Dekontaminacija:
Potpuna Djelomična Nije učinjena

Hitnost:
I II III Moribundan

Legenda: Op - opekline; So - strijelna ozljeda; Eo - eksplozivna ozljeda; K - kontuzija; BoT - bojni otrov

KLINIKA ZA DJEČJE BOLESTI ZAGREB
Zagreb, Klaićeva 16
ZAPISNIK

O očevidu građevina Klinike za dječje bolesti Zagreb, Klaićeva 16, Zagreb nakon ratnog razaranja 03. svibnja 1995., koji je obavljen dana 05. svibnja 1995. (u vremenskom periodu od 9-17 h).

Očevidu su prisustvovali sljedeći članovi Komisije:
dr. Željko Cvetko, predsjednik Komisije
Tanja Urbić, dipl. ing. arh.- HZZO Direkcija
Osman Kadić, dipl. oecc.
Prim. dr. Željko Milić
Ante Buntić- građevinski tehničar
Zlatko Srđak, dipl. ing.
Ana-Maria Bogdanović, dipl. iur.- tajnik Komisije
Očevidom je utvrđeno:
1. Ravni krov Deželićeva 33, ukupne površine 308,00 m2. oštećenje krova iznosi cca 105 m2. Postojeća hidroizolacija je klasičnog tipa s posipom od prirodnog šljunka.
Potrebna je sanacija 1/3 krova.
2. Ravni neprohodni krov "Centar 2" površine 420, 00 m2 oštećen je na dvadesetak mjesta manjim kraterima promjera 25-40 cm, dubine 5-10 cm. Postojeća hidroizolacija izvedena je varenim Bitufix trakama. Oštećeni su i odzračnici izolacije krova (8 kom) izvedeni od pocinčanog lima dimenzija 50X50 cm i visine 40 cm. Limeni opšav krova dijelom je oštećen, a dijelom se odvojio od konstrukcije.
Potrebna je cjelovita sanacija ravnog krova u ukupnoj površini 420,00 m2 poradi velikog broja oštećenih mjesta. Ravan krov moguće je riješiti kvalitetnijom hidroizolacijom.
3. Ravni krov - Nova građevina oštećenje na jednom mjestu zajedno s opšavnim limom.
Potrebna sanacija.
4. Krov iznad stubišta "Centra 2" izveden je djelomično od pocinčanog lima (cca. 10,00 m2) i djelomično od valovitog salonita. Oba pokrova su oštećena. Potrebna je zamjena ukupne površine pocinčanog lima i djelomična zamjena valovitog salonita (20 ploča)
5. Kosi krov iznad građevine "Centra 1" djelomično je oštećen. Pokrov je valoviti salonit.
Potrebna je djelomična zamjena valovitog salonita (5 ploča).
6. Nadstrešnica iznad balkona OP trakta (uz OP sale) oštećena je. Izvedena je od valovitih poliester ploča.
Potrebna je zamjena pokrova u ukupnoj površini 18 m2.
7. Krovovi iznad čekaonica Kabineta za mentalno zdravlje, Citološkog laboratorija i Neurološke ambulante oštećeni su. Konstrukcija se sastoji od čeličnih profila, pokrova pločama od armiranog stakla i stropnog podgleda od ploča ornament stakla.

Potrebna je zamjena obje strane vrste stakla u površini po cca 70 m2. Horizontalni i vertikalni odvod krovne vode uz stakleni krov oštećen je na više mjesta i potrebna je zamjena u cjelosti.

8. Instalancija centralnog grijanja, kao i vodovodna instalacija, koje su smještene u staklenoj konstrukciji krova iznad Čekaonica Kabineta za zaštitu mentalnog zdravlja Klinike za pedijatriiju i Citološkog laboratorija i Neurološke ambulante, oštećene su.

Potrebna je sanacija u tom dijelu.

9. Oštećena su prozorska stakla sljedećih fasada:

9.1. Deželićeva ulica- sjever- 5%- obično staklo d=3 mm

9.2. Deželićeva ulica-jug- 40%- obično staklo

9.3. "Centar 2"- istok (iznad krova) i sjever- 100%- prostor izveden dvostrukim ostakljenjem (unutra ornament, izvana obično staklo)

9.4. Izlaz na ravni krov "Centra 2" i ulaz u fotokopiraonu- 100%- žičano staklo

9.5. "Centar 2"- zapad, jug- 100%- obično staklo- d=6mm- doprozornici prizemlja izbijeni iz zida usljed detonacije

9.6. "Centar 1"- (čekaonica ORL ambulante)- 15 m2- obično staklo- d=3 mm

9.7. "Centar 1"- zapad- 10%- obično staklo- d=6mm

9.8. Ostakljeni balkon OP trakta , I kat- 50% ostakljena- obično staklo-d=6 mm

9.9. Nova građevina- 130 m2- troslojno izo-staklo

9.10 Spojni most- armirano staklo- 50% + obično staklo d=6mm- 5%

Po uputi Poglavarstva grada Zagreba, odnosno g. Biškupića, ustakljivanje prozora je u tijeku te će točnu kvadraturu utvrditi izvoditelj radova "Staklo" iz Vlaške ulice u Zagrebu.

10. U OP traktu postoje dvije OP sale- desna i lijeva. U svakoj sali postoje 2 prozora 3X2 m, od kojih su 2 zaokretna, a srednji u donjem dijelu fiksni, a u gornjem dijelu otklopni. Prozorska stakla su oštećena, a zaokretni i otklopni prozori se ne mogu otvoriti. Prema riječima prim. dr Milića to je posljedica detonacija. Potrebna je zamjena.

11. Aluminijske vanjske žaluzine djelomično su oštećene- cca 30 % istočne fasade i plastične žaluzine na građevini Deželićeva 33 južna fasada- cca 40%

12. Vidljiva su oštećenja zidova i stropova djela poliklinićkog trakta koji se odnosi na Kabinet za zaštitu mentalnog zdravlja i Citološki laboratorij Službe za dijagnostiku, Neurološke ambulante, hodnika laboratorija i stubište Deželićeve 33.

Potrebni su djelomični zidarski popravci (gletanja), kao i soboslikarsko-ličilački radovi.

13. Dio opreme Klinike za pedijatriju i medicinskih aparata u laboratoriju i poliklinickom dijelu oštećen je, te će se zapisnički konstatirati od stručnih komisija.

Zaključak:

1. Potrebno je izraditi kvalitetan troškovnik koji će služiti kao podloga za Natječaj za izvođenje, ing. Weiner iz tvrtke ABC 51, Preobraženska 5 iz Zagreba, ponudio je Klinici sudjelovanje u izradi troškovnika bez naknade.
2. Radi oštećenosti krova i fasade, te hitnosti sanacije istih (atmosferilije), potrebno je podnijeti od Ministarsrva zdravstva zahtjev za izuzeće o zabrani investiranja (NN 70/91 i 49/92).
3. Eventualno naknadno pronađena oštećenja utvrdit će se zapisnički.

U prilogu zapisnika je procjena štete na građevinama na iznos 752.600, 00 Kn.

Članovi Komisije:

1. dr. Željko Cvetko,
2. Tanja Urbić, dipl.ing. arh.- HZZO Direkcija
3. Osman Kadić dipl. oecc.
4. Prim.dr. Željko Milić
5. Ante Buntić, građevinski tehničar
6. Zlatko Srđak, dipl. ing.

Tajnica Komisije
Ana-Maria Bogdanović, dipl. iur.

DJEČJA BOLNICA KAO META

Klinika za dječje bolesti Zagreb
Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Klaićeva 16, 41 000 Zagreb, Republika Hrvatska
Tel. (01) 440 455, 441 611, fax. (01) 451 308

Upravno vijeće
Prof. dr. sci. Nada Bešenski, dr. med.
Predsjednica

Ured ravnatelja
Željko Cvetko, dr. med.
Pomoćnik ravnatelja
Vladimir Šeta, dipl. ing.
Pomoćnik ravnatelja
Milici Velpetić, v. m. t.
Glavna medicinska sestra Klinika

Klinika za dječju kirurgiju
Prof. dr. sci. Krunoslav Tomić, dr. med.
Predstojnik Klinike
Prim. Željko Milić, dr. med.
Voditelj Kirurške službe

Klinika za pedijatriju
Prof. dr. sci. Josip Gagrić, dr. med.
Predstojnik Klinike
- **Oftalmološki kabinet**
- Doc. dr. sci. Tomislav Nalepica, dr. med.
- **Otorinolaringološki kabinet**
- Mr. sci. Sonja Mrak, dr. med.
- **Kabinet za zaštitu mentalnog zdravlja djece**
- Mr. sci. Antonija Uzel, specijalist klinička pathologija
- Vd. voditelja Kabineta

Služba dječje ortopedije
Doc. dr. sci. Javor Vukoljak, dr. med.
Voditelj službe

Služba anestezije, reanimacije i intenzivnog liječenja
Prim. mr. sci. Branko Javorović, dr. med.
Voditelj službe

Služba laboratorijske dijagnostike (Hematološki, citološki, biokemijski i mikrobiološki laboratorij)
Doc. dr. sci. Milka Sakić, dr. med.
Voditeljica službe

Služba radiološke i ultrazvučne dijagnostike
Mr. sci. Slavko Čop, dr. med.
Voditelj službe

Služba za ženske bolesti i zdravstveni odgoj mladeži (Odjel za zdravstvenu statistiku i epidemiologiju)
Mr. sci. Vlasta Hušić Hocaj, dr. med.
Voditeljica službe

Bolnička ljekarna
Bosiljka Šondeski, mr. ph.

Zajednički poslovi
Osman Kadić, dipl. oec.
Voditelj Zajedničkih poslova

Ravnatelj
Prim. Ivan Fattorini, dr. med.
Specijalist dječje kirurgije
Tel. (01) 441 851
Fax. (01) 451 308

IZVJEŠĆE O OŠTEĆENJIMA OPREME I

MEDICINSKIH APARATA U TIJEKU

RAKETIRANJA BOLNICE DANA 3. SVIBNJA 1995.

1./LISTA OPREME

2./LISTA MEDICINSKIH APARATA

a/ kompletno uništenih

b/ potreban popravak i procjena servisa o daljnjoj funkciji

Pomoćnik Ravnatelja za medicinska pitanja

dr Željko Cvetko

Klinika za dječje bolesti Zagreb
Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Klaičeva 16, 41 000 Zagreb, Republika Hrvatska
Tel. (01) 450 455, 441 611, fax. (01) 451 308

Ravnatelj
Prim. Ivan Jatrovnu, dr. med.
Specijalist dječje kirurgije
Tel. (01) 441 831
Fax. (01) 451 308

LISTA OPREME

1./Ormari za kartoteku	3 kom	3.400,00	10.200,00
2./ Stol za preglede	1 kom	1.800,00	1.800,00
3./ Stol pisaći	1 kom	1.730,00	1.730,00
4./ Stol maleni	4 kom	1.100,00	4.400,00
5./ Stolice drvene	18 kom	210,00	3.780,00
6./ Zidno ogledalo	1 kom	180,00	180,00
7./ Klupa plastična	1 kom	762,20	762,20
8./ Strunjača	1 kom	700,00	700,00
9./ Pisaća mašina	1 kom	2.500,00	2.500,00
10./Terminal za upis pacijenata	1 kom	9.500,00	9.500,00
11./Personalni kompjuter	2 kom	6.500,00	13.500,00
12./Fotokopirni aparat Canon	1 kom	15.000,00	15.000,00

UKUPNO: 64.052,00 Cijene su izražene u kunama.

PISMO prim.dr. FATTORINIJA prof.dr. HÖLLWARTHU

Michael E. Hollwarth, M.D.,
Organizing and Scientific Committees
of the 1st European Congress
of Pediatric Surgery, Graz, Austria
Congress Centre Graz
Fax. 43316826467
Zagreb, May 3rd , 1995. 2 PM

Dear colleagues,

Today, May 3rd 1995 Children's Hospital Zagreb was directy bombed by Serbian terrorists with ORKAN, cluster bombs (prohibited by all international conventions). There is more than 125 wounded people in Zagreb, and today in our Hospital 1 person was killed, and 5 persons heavy wounded. Windows were broken, shrapnels are still in our operating rooms and almost everywhere in the Hospital. All children -our young patients are still at shelter. We are not in possibility to come and participate your Congress.
Best wishes to all involved at the work of the 1st European Congress of Pediatric Surgery from Croatian pediatric surgeons.

Ivan Fattorini, M. D.
Pediatric surgeon,
Director of the Hospital

WASHINGTON POST
4 MAY

Bloody Ballet in Zagreb

Children's Hospital, Dance Rehearsal Struck

By John Pamfret

ZAGREB. Croatia. May 3 Rebel Serb rockets slammed into down-Town Zagreb for the second day running today, hitting a children's hospital and a ballet rehearsal hall. Authorities reported the antipersonnel explosives killed one person and wounded at least 43, including 21 members of a visiting dance troupe preparing to perform "Birds of Paradise"

U.N. negotiators announced shortly after the rocket attack that the Croatian government and rebel Serbs have agreed to a cease-fire in .the Serb-held northeastern Croatian enclave that was reoccupied by government troops during a swift military thrust on Monday. If carried out. the new truce would formalize the Croatian army's biggest gains since the Croat-Serb war that divided the country in 1991.

Fighting halted in the embattled pocket following the 4 p.m. ceasefire announcement. But that diplomatic achievement was overshadowed by what happened here in the Croatian capital, which had until now been spared much of the horror inflicted on civilians in Sarajevo, the capital of neighboring Bosnia.

Peter Galbraith, the U.S. ambassador to Croatia, charged that the lunchtime rocket attack was timed to kill as many people as possible. The rockets, equipped with cluster munitions that spew shrapnel, were fired by Serb forces retaliating against the recapture by more than 3,000 Croatian troops of a 16-mile stretch of highway and two nearby towns occupied by the secessionist Serbs since 1991. Over the past two days, more than a dozen rockets from the Serbs' M-87 Orkan multiple launchers have hit the heart of this city of 1 million people. It has been the most serious bombardment Zagreb has experienced in Croatia's conflict with the Serbs, who are trying to create a breakaway state. The attacks have left six dead and about 175 wounded. During the 1991 war, Serb war-planes struck once at the Presidential Palace here, but never have Serbs hit Zagreb with such ferocity. Residents of Sarajevo, besieged for three years, claim to be accustomed to Serb tactics of targeting civilians. But the people of Zagreb, who have spent much of the past four years watching horrible things happen to their neighbors, were shocked.

President Franjo Tudjman, a former general in the Yugoslav army. appeared on state-ran television and warned the Serbs that if they repeat the attacks, The Croatian army will respond decisively to prevent any further terrorism-"Such bellicosity touched a chord among the people here, "The Serbian people aren't people," said Elvira Ulip, a costume designer who was in the Academy of Dramatic Arts when one rocket crashed into a rehearsal hall near her office.

The Vienna-based Danube Ballet Company was in the midst of a rehearsal and shrapnel from the blast wounded 21 dancers, said Andrija Djordjevic, head of surgery at the Hospitals, of the Sisters of Mercy.

1 Bloody tutus and ballet slippers littered the ball, a witness said. Among the dancers who underwent surgery was Zagreb's most famous ballerina Almira Osmanovic, who suffered a minor shrapnel wound to her left leg. Nine other dancers required surgery. Djordjevic said; two were seriously wounded. Other hospital officials said the injured dancers hailed from Ukraine, Russia. Romania and Britain, "Why are they attacking innocent civilians, even dancers?" Ulip asked. It is madness."

Several other projectiles plowed into the Children's Hospital three blocks away, injuring seven people, including a 3-monthold girl and the teenage daughter of Deputy Prime Minister Ivan Kostanica, Kostanica had led a team of officials that negotiated Tuesday's surrender of Croatian Serbs around the once-divided town of Pakrac following the successful Croatian army assault. One police officer was killed when he attempted to remove an unexploded grenade from the hospital's courtyard, hospital staff said. The grenade detonated and blew him apart, hurling his jaw onto a balcony one story above. Another shell crashed into an operating theater, wounding a nurse.

The hospital's director, Ivan Fattorini. ordered all of the hospital's 300 patients into the basement for protection. In the hospital's cellar, hundreds of children lay on triple-decker beds amid the roar of the ventilation system and the cries of babies, both restless and sick.

Under terms of the cease-fire announced by the United Nations, Croatian government forces will keep the territory regained in Monday's attack.

The inability of the U.N: mission in the Balkans to avert the fighting, and the United Nations' role now of legitimizing the Croatian advance, raised a question for the mission in both Croatia and neighboring Bosnia: How can .the United Nations . convince the battling factions in those two countries that a solution to Yugoslavia's wars of secession lies at the negotiating table and not through the barrel of a gun?

U.N. negotiators and Western diplomats have contended ever since war erupted in the Balkans as the Yugoslav federation disintegrated that a resolution could only be found by peace talks. Yet so far, only war has furthered the competing sides' aims.

But while the Croatian attack Monday was the largest in this country since 1991. it was still limited to about 10 percent of Croatian territory. In that sense it mirrored the military brush fires flaring around Bosnia, where a cease-fire in effect since January ran out on Monday. U.N. military officers have predicted that. Bosnia is likely to see more of the same in the months ahead, and 'now that may be true of Croatia as well. In any case, a senior Western diplomat remarked that the speed with which the Croatian army retook the Serb enclave in northeastern Croatia indicated it has improved remarkably since the 1991 war-As a result, he added, a new power equation could evolve; The Croatian array and its on-again-off-again ally, the Muslim-run Bosnian government, are strengthening, while secessionist Serb forces in Croatia as well as Bosnia are slowly weakening. UN. military observers along the front lines said today that one of the. key reasons the Croatian Serb forces gave way so quickly was that the help they expected from their Bosnian Serb allies never came.

Still, the rocket attacks on Zagreb were a blunt reminder that the Croatian Serbs still possess deadly fire-power and the will to use it.

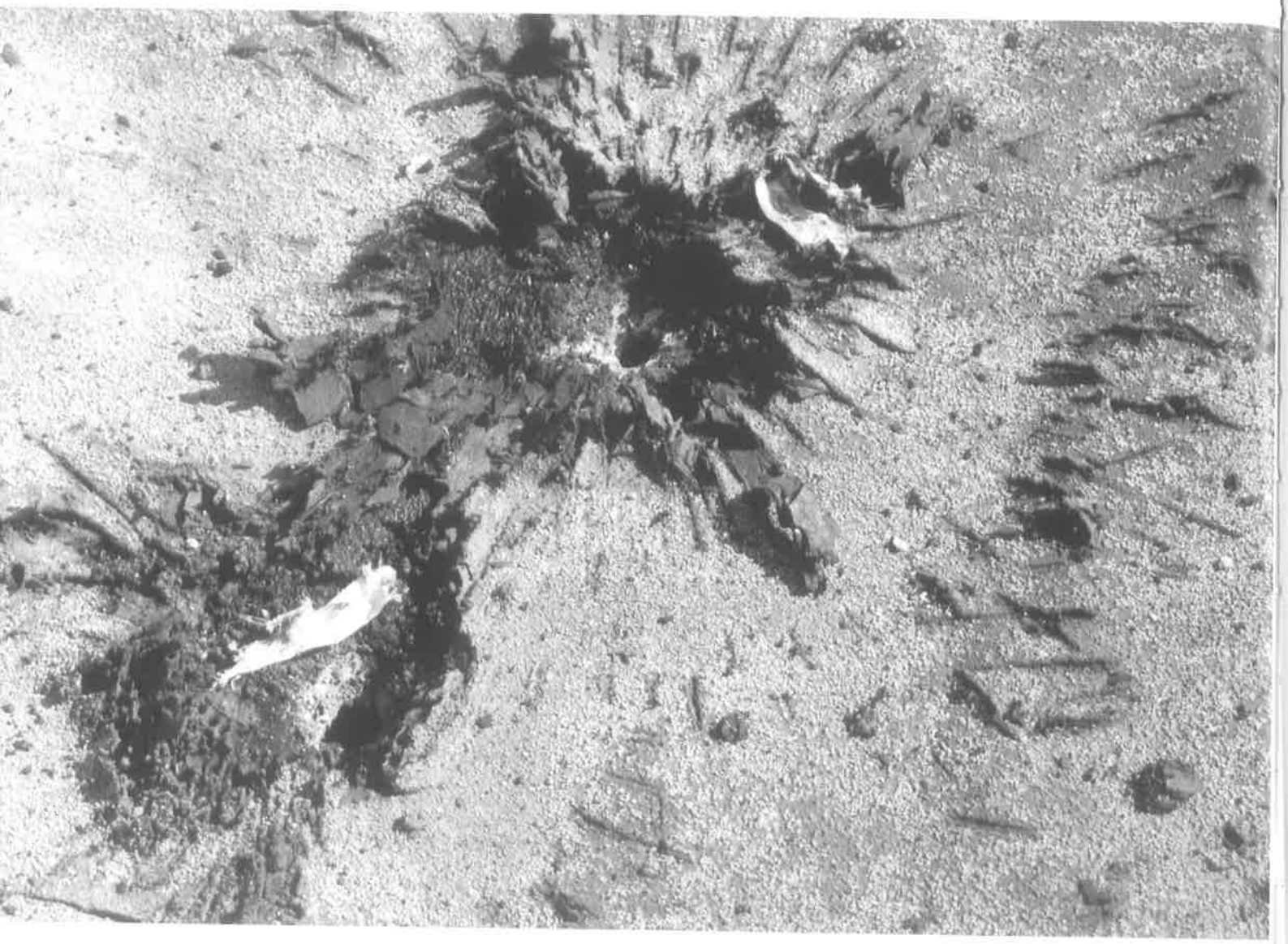

POPIS RANJENIH DJELATNIKA BALETA HNK S PREPORUČENOM TERAPIJOM

1. BARBANOV ANDREJ
Dg.: Vulnera explosiva art. TC dex.,cruris sin., regionis lumbalis dex., reg. nuchae et infraclavicularis dex. Th.: 14 x 1,2,4,5

2. GOBAC DEANA
Dg.: Infractio baseos phalangae med. dig. III man us dex. Th.: 14x 2,4,6,5

3. KRŽIĆ VALENTINA
Dg.: Vulnera explosiva brachii sin., digiti IV manus sin. et tegmenti thoracis Th.: 14x 1,5,4

4. PUK LOVORKA
Dg.: Vulnera explosiva cruris dex. Th.: 14x 1,3,4,5

5. VASE NICOLAE
Dg.: Vulnera explosiva thoracis et malleoli lat. cruris dex. Th.: 14x 1,2,3,4

6. BRKLJAČIĆ DARKO
Dg.: Vulnera explosiva reg.lumbalis sin. Th.: 14x 1,2,5,6

7. SPORIŠ MIRNA
Dg.: Vulera explosiva capitis reg. front., tegmenti abdominis, glutei et genus dex., Contractura genus Th.: 14x 1,3,4;5

8. KOLŠEK DUBRAVKO
Dg.: Vulnera explosiva omeris sin., glutei billat. et cruris sin. Th.: 14x 1,3,4,5

9. OSMANOVIĆ ALMIRA
Dg.: Vulnus expl. femoris sin. Th.: 14x 1,3,4,5

10. BOLDIN MARK
Dg.: Vul. expl. hemithoracis dex., abdominis dex., femoris dex. et genus dex.
Laesio renis dex.
Nephrectomia dex. facta Th.: 14x 1,2,4,5

11.DASKALU DANUTI
Dg: Vulnera expl. hemithoracis sin., antebrachii sin., Fractura radii sin. Th.: 14x 1,2,4,6

12. DASKALU VIOREL
Dg.: Vulnera expLthoracis l.dex., glutei et lumbalis sin.
Rupturae intestini jejuni multipl.. Phneumothorax l.dex. Th.: 14x 1,2,3,6

13. PUČKO MATEA
Dg.: Vulnera expl. capitis, femoris et cruris dex.,
Th.:14x 1,2,3,4

14. BARBARA NOVKOVIĆ
Dg.: Vulnus expl. cruris et calcaei dex.
Th.: 14x 1,2,3,4

IZ TISKA

Der Bund 4. Mai A. Mayer
"Mali bolesnici prestrašeno su sjedili u mraku podzemnog skloništa."

The Times 4. May A. Loyd
"Iza teških vrata podzemnog skloništa Dječje bolnice u Zagrebu oko 400 djece sklupčano je sjedilo na željeznim krevetićima u skloništu golih betonskih zidova. Neki od njih samo nekoliko dana stari, umotani u pelene ležali su kao lutke mirno u dva zbijena kuta."

The Times 4. May J. Brand
"Barbarska osveta za uspješni dvodnevni rat vladinih snaga u zapadnoj Slavoniji "

Frankfurter Allgemeine Zeitung 5.5.95. M. Rub
"Tko traži razumsko objašnjenje zašto milijunski grad, zašto dječja bolnica ne poznaje srpsku destruktivnost."

The Washington Post 4. May J. Pamfret
"Djeca u zagrebačkoj dječjoj bolnici dugo neće smjeti prošetati bolničkim parkom. Mnoge od 288 bombi koje nisu aktivirane još prijete sa krovova i krošnji drveća u parku bolničkog dvorišta."

The Washington Times 4. May T. Wayr
"Šok za male bolesnike nakon što su krhotine granata uletjele u njihove bolničke sobe."

The New York Times 4. May R.Cohen
"Naš veleposlanik izrekao je točnu ocjenu događaja "

la Prealpina 04.05. A.Virdo
"400 djece iz dječje bolnice u Zagrebu neće se imati kamo vratiti kad napuste svoja betonska skloništa. Sva stakla bolničkih soba su uništena kao i glavne operacione dvorane."

Il sole 24 ore 04.05. E. Ragusin
"I pored svih razaranja bolnica je funkcionirala. Povrijeđenima je pružana pomoć, a djeca u skloništu imala su svu potrebnu njegu."

La Stampa 04.05. I. Badurina
"Dječja bolnica koja je pogođena direktno samo je100 metara udaljena od Talijanskog Veleposlanstva. "

Awenire 04.05. W.Skerk
"Najmlađi ranjenik bila je četveromjesečna beba Ana Marija Risović srećom po izjavi kirurga lakše."

Le Monde 05.05.
"Bolničko dvorište u krvi, hodnici zatrpani staklom, uništeni operacijski blok. Taj prizor natjerao je i uobičajeno nijeme diplomate da napokon jasno progovore."

MINISTAR GRANIĆ I VELEPOSLANICI SAD, RUSIJE, FRANCUSKE I MAĐARSKE GALBRAITH, KERESTEDIJANC, GAILLARDE I BAGIJA POSJETILI DJEČJU KLINIKU POGOĐENU SRPSKOM RAKETOM

ZLOČIN KOJI SE NIČIM NE MOŽE OPRAVDATI

Ministar Granić je rekao da će Hrvatska odmah obavijestiti Međunarodni sud za ratne zločine u Den Haagu i naći načina da se zaštiti od zločinačkih napada na civilne ciljeve. Imamo puno dokaza tko je to počinio. To je svakako Martić i general Čeleketić i oni će odgovarati hrvatskoj vlasti i međunarodnoj javnosti za zločine nad civilnim pučanstvom

● Oštre osude veleposlanika koji napad na Dječju bolnicu ocjenjuju zločinačkim i barbarskim činom

ZAGREB (Hina) — Hrvatska će odmah obavijestiti Međunarodni sud za ratne zločine u Den Haagu i naći načina da se zaštiti od zločinačkih napada na civilne ciljeve, rekao je hrvatski ministar vanjskih poslova dr. Mate Granić.

On je u pratnji veleposlanika SAD, Rusije, Francuske i Mađarske, Petera Galbraitha, Leonida Kerestedijanca, Jean-Jacquesa Gaillardea i Gabora Bagija posjetio Kliniku za dječje bolesti u Zagrebu koja je bila pogođena u jučerašnjem srpskom raketnom napadu.

«Raketni napad na grad s milijun stanovnika je zločin a posebni zločin je gađanje bolnice, škola, kazališta što se događalo prekjučer i jučer», naglasio je potpredsjednik hrvatske Vlade i ministar vanjskih poslova.

«Imamo puno dokaza tko je to počinio. To je svakako Martić i general Čeleketić i oni će odgovarati i hrvatskoj vlasti i međunarodnoj javnosti za zločine nad civilnim pučanstvom.» Na pitanje što će Hrvatska dalje poduzeti Granić je rekao da «se za sada ne planira nikakva vojna akcija na Knin», dodavši da će «Hrvatska sigurno naći rješenje za zaštitu od ovakvih barbarskih napada.» «Beogradu smo jasno dali do znanja da, iako je Knin prvenstveno odgovoran za napade, on ima snažan utjecaj na njih», napomenuo je Granić.

Francuski veleposlanik Jean — Jacques Gaillarde, ministar Mate Granić i američki veleposlanik Peter Galbraith daju izjave za javnost nakon jučerašnje posjete Klinici za dječje bolesti koja je teško oštećena od četničkog projektila

Za ograničenu akciju hrvatske policije i teritorijalnih postrojbi u zapadnoj Slavoniji hrvatski je ministar rekao da je ostvarila svoje ciljeve za manje od 34 sata te naglasio da će «svim Srbima na tom području biti dano hrvatsko državljanstvo te da će biti abolirani» ako nisu počinili ratne zločine.

Dr. Granić je dalje rekao da će Hrvatska odmah započeti s normalizacijom života na oslobođenim područjima, napose uspostavom zdravstvenog sustava, školstva i socijalnog osiguranja.

«Mi ćemo odmah uspostaviti hrvatski pravni sustav a na ta će se područja moći vratiti sve izbjeglice i prognanici bez obzira na nacionalnost», naglasio je dr. Granić.

Američki veleposlanik u Hrvatskoj Peter Galbraith nazvao je napad na civilne ciljeve u Zagrebu «krajnje zločinačkim i barbarskim».

«Kada kažetnim bombama napadate središte grada namjera vam je da ubijete što više ljudi», rekao je Galbraith, a o tome svjedoči i odabrano vrijeme napada.

On je ocijenio da se i jučerašnjim napadom na Zagreb jasno krši međunarodno pravo.

Ruski veleposlanik Leonid Kerestedijanc je, užasnut ovim barbarskim činom, spomenuo i pojedinost da je osobno dopratio svoju unuku jučer u 09.30 sati na operaciju u Klinici za dječje bolesti.

Govoreći o napadu Kerestedijanc je rekao: «Kao djed, veleposlanik i čovjek je duboko sućutan i mogu reći: to se ne opravdava.» Veleposlanik Francuske u Hrvatskoj Jean-Jacques Gaillard je napomenuo da se srpski napad na Zagreb ne da ničim opravdati te izrazio sućut obiteljima poginulih i ranjenih.

EMBASSY OF THE UNITED STATES OF AMERICA
Zagreb, Croatia, Office of The Ambassador

May 18,1995

Ivan Fattorini, M.D.
Director
Children's Hospital Zagreb
Zagreb University Medical School
Klaiceva 16
41000 Zagreb

Dear Dr. Fattorini:
This is to respond to your request for impressions from my visit to the Children's Hospital on the day it was attacked.
About 45 minutes after the attack, Foreign Minister Granić called me and asked if I would accompany him to the Children's Hospital. When we arrived, we could see clear evidence of the attack: broken glass along corridors, the hole in the ceiling of the waiting room and blood from the victims, the damaged operating room, and the police on nearby roofs looking for cluster bombs. My most enduring impression was, however, of the children. Hundreds of children were crammed into basement shelters, along with anxious parents and relatives. Frankly I never thought I would see such scenes in a European city in my lifetime. From what I could see the hospital staff performed admirably and I am sure the children's physical care did not suffer too much. Undoubtedly it will be longer before the psychological scars heal. After all, a hospital is a scary place for a child. How much more frightening the experience must be when a place dedicated to making a sick child healthy is itself subject to intentional military attack.
As I said at the time, sending rockets armed with cluster bombs into the center of a crowded city in the middle of the day was intended for one purpose and one purpose alone: to kill as many people as possible. I spoke for the American people when I called the rocket attack a barbaric act.
My sympathies are with the families and friends of those killed in the rocket attacks of May 2 and 3, and I wish all those injured a speedy recovery. We must not forget that such attacks are a daily event in the nearby European capital of Sarajevo, and we must now redouble our efforts to end all such barbarism. As what happened at the Children's Hospital on May 3 clearly demonstrates, it is the innocents who are invariably victims of this evil war.

Sincerely
Peter W. Galbraith

PHYSICIANS FOR HUMAN RIGHTS

May 4, 1995
FOR IMMEDIATE RELEASE

Contact:
Susannah Sirkin (617) 695-0041
Barbara Ayorte (617) 695-0041

Physicians for Human Rights (PHR) today condemned the indiscriminate and lethal missile attacks by separatist Croatian Serb forces on civilians in the Croatian capital of Zagreb, calling them a deplorable war crime.
In particular, the human rights organization expressed outrage over the use of cluster bombs, which yesterday landed on the premises of the Children's Hospital in Zagreb. According to the Director of the hospital, pediatric surgeon Dr. Ivan Fattorini, who contacted colleagues in Boston by phone yesterday, one rocket landed in the hospital courtyard at around noon on May 3, scattering dozens of bomblets. Four parents were injured-three of them seriously. A three-month old child and two staff members were also wounded and a policeman was killed while trying to gather the bomblets. Windows were shattered, lab equipment was destroyed, and one operating theatre was hit. About 200 children were evacuated to the basement of the hospital.
"Such attacks against civilians are a blatant violation of the Geneva Conventions and Protocols and constitute a serious crime of war. As such, they should be investigated by the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia," stated PHR executive director Eric Stover. He added, "Clearly the aim of this attack was to cause terror in the lives of the residents of Zagreb, including the youngest and most vulnerable among them. This assault on human decency should be protested by the world's governments and the international medical community. "

AMERICAN ACADEMY OF PEDIATRICS

May 4, 1995

Slobodan Milosevic President of Serbia
Fax. 011-381-11-659-756

Dear Mr, Milosevic

We of the American Academy of Pediatrics condemn the indiscriminate missile attacks by separatist Croat Serb forces utilizing antipersonnel cluster bombs upon the civilian population of Zagreb. In particular we condemn and protest the bombardment of the Children's Hospital of Zagreb on May 3, 1995 at noon which resulted in death of 1 policeman and injuries to 4 parents, 1 child, and 2 hospital staff. Several hundred ill children had to be evacuated to a basement shelter. Today hundreds of potentially lethal cluster bomblets remain in and around the hospital.
Attacks on the injured and ill, medical personnel, and medical facilities are considered war crimes and represent direct violations or the Geneva Conventions and Protocols. Furthermore, international law clearly states that under conditions of war children must be the object of special respect and protected from assault.
The American Academy of Pediatrics requests that you and your leaders condemn such wanton attacks on children, civilians and medical facilities, and that you exert your influence to assure that such attacks are not repeated.

Sincerely,

George D. Comerci,
President

M,D. Maurice E. Keenan, M-D,
Vice President

CC: Borislav Mikelić
Milan Martic

EMBASSY OF PAKISTAN
ZAGREB (CROATIA)
AMBASSADOR

Dated 18 May 1995

I, alongwith other diplomatic colleagues, had a chance to visit Childrens' Hospital Zagreb immediately after its shelling on May, 3rd 1995. We went around to see the damage done to the hospital and met some of wounded in the shelling by desperate and demoralized aggressor.

Such attacks on innocent civilians, more so on children hospital,only indicate moral bankruptcy, cowardice and disregard to all norma of civilised behaviour by the aggressors. This was barbarious and deplorable act which needs to be condemned and censured by all civilised nations of the world. I avail this oportunity to express my appreciation for the courage and determination displayed by the hospital administration and those wounded in the attack. I wish you all health and safety in future as well.

M. Rashid Beg
General (Retired)
Ambassador Islamic Republic of Pakistan

British Embassy
From the Ambassador

Zagreb 25 May 1995

Dr. Ivan Fattorini
Director
Children's Hospital Zagreb
Zagreb University Medical School

Thank you for your letter of 16 May about the shelling of the children's hospital on 3 May.
As I said at the time, a rocket attack on a population centre is barbaric and criminal. The fact that one of the rockets landed on the children's hospital in Zagreb serves to underline the point.
When I visited the hospital on 3 May, I was moved by the way that you and all your staff were going about your business in such extraordinary circumstances. The conditions in the basement shelter and the faces of worried staff and parents looking after tiny children will stay with me for a long time.
I hope that the hospital can get back soon to working as an institution of excellence, caring for the babies and the young children of Zagreb and the area.

Sincerely,
G W Hewitt

Zagreb, 22. svibnja 1995.

NUNTIATURA APOSTOLICA EN CROATIA

Štovani gospodin dr. Ivan FATTORINI Direktor Dječje bolnice
Klaićeva 16
ZAGREB

Štovani gospodine,

Pismom od 17. svibnja 1995. zamolili ste me da iznesem svoje dojmove u vezi granatiranja Dječje bolnice 3. svibnja 1995.
U pratnji dr. Ive Sanadera, zamjenika ministra vanjskih poslova, posjetio sam toga dana sa članovima diplomatskog kora Dječju bolnicu u Klaićevoj ulici. Tragovi smrti tragično stradalog redarstvenika, štete na zgradi bolnice, zabrinutost osoba koje sam tamo susreo, sve je to pobuđivalo teške dojmove i pitanja na koja je gotovo nemoguće naći odgovor. Zašto se događaju tako strašne stvari, zašto su upotrijebljene rakete tipa "orkan", namijenjene isključivo ubijanju ljudi, zašto je smrt zaprijetila upravo malenim, nemoćnim bolesnicima?
Kao čovjek vjere zahvalio sam Gospodinu što je spriječio još veću tragediju koja se mogla dogoditi i odnijeti jos više žrtava, ali sam istovremeno ostao osupnut razornim djelovanjem zla koje ne bira sredstva da izvede svoje osvetničke naume. Dijelio sam strah i zabrinutost sa građanima Zagreba, solidarizirajući se s njima u osudi svakog nasilja, a pogotovo nasilja izvedenog nad jednom zdravstvenom ustanovom.
Tom sam prilikom kao predstavnik Svetog Oca u Republici Hrvatskoj prenio svim građanima Zagreba Papinu zabrinutost zbog svih oblika stradanja te utjehu i ohrabrenje svima koji su pogođeni posljedicama rata.

S izrazima osobitog štovanja

Giulio Einaudi
apostolski nuncij

AMBASADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Gospodin primarius
IVAN FATTORINI, dr.med.
RAVNATELJ KLINIKE ZA DJEČJE BOLESTI ZAGREB

Zahvaljujem na Vašem pismu od 17.svibnja 1995. Molim da primite isprike, što Vam na žalost sve do danas nisam bio u prilici odgovoriti.
Obveza svjedočiti i objektivno upoznavati moju Vladu i druge nadležne organe i uopće ljudi u Sloveniji o agresiji na Hrvatsku, ratnim razaranjima, ljudskim patnjama i zločinačkim, terorističkim činovima nad nedužnim civilnim stanovništvom, bez ikakve sumnje, jedna je od najtežih profesionalnih dužnosti u mojoj dosadašnjoj diplomatskoj karijeri. Kada su žrtve bolesnih umova djeca, tada mi je posebno teško obuzdati osjećaje, zadržati hladan razum i potrebnu distanciju koja se očekuje od diplomata.
Uvjeravam Vas poštovani gospodine ravnatelj, da sam u tom smislu vjerno i nadam se dovoljno uvjerljivo prenio okolnosti i saznanja do kojih sam došao, kada sam u odsutnosti veleposlanika g.Malešića kao otpravnik poslova posjetio Vašu kliniku samo koji sat, dva nakon što su zločinci usmjerili dva projektila na Vašu cijenjenu ustanovu.
Bio sam zaista fasciniran učinkovitošću i mirnoćom kojom je osoblje Dječje klinike u najtežim trenucima smjestilo toliko mnogo djece u zaklone i istovremeno uspjelo izbjeći bilo kakvu paniku. Naprotiv, gledajući djecu i njihove zabrinute roditelje u mračnim i pretjesnim hodnicima pod zemljom, uvjerio sam se, da djeca i pored njihove bolesti, udaljenosti od domova i opakih ljudi, koji im šalju zvončiće smrti, nisu ni u jednom trenutku izgubila povjerenje u zdravstveno osoblje Vaše bolnice. Nije bilo plača i jecanja, tek široko otvorene začuđene dječje oči, sa širim zjenicama od očiju one djece, koja se mogu bez straha igrati u pjeskovnicima.

Sa poštovanjem

ANDREJ ŽLEBNIK
SAVJETNIK

ZAGREB, 29. svibnja 1995.

COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE

COUNCIL OF EUROPE
SECRETARIAT GENERAL
Strasbourg, 13 June 1995

Mr Ivan Fattorini, M.D.
Director of the Children's Hospital
Zagreb University Medical School
Klaiceva 16,
CRO- 41000 ZAGREB

Dear Dr Fattorini,
Though I came to visit you on questions of doping in sport (please adopt, by law or in the Croatian Olympic Committee, appropriate regulations quickly!), I have to say that the most moving part of my stay in Zagreb was when you kindly took me round your hospital.
After the unspeakable horror and savagery of the bomb attack on a children's hospital, I left profoundly impressed by the utmost professionalism, courage, care and love of your nurses and staff for their patients. The children are in excellent'hands. I hope that you may be able to transmit this message to those I met and you will accept my congratulations to yourself on what is quite evidently the most outstanding leadership in such difficult conditions.

Yours sincerely, George WALKER, Head of the Sports Division

REAKCIJE NA NAPAD

Mr Peter Galbraith for CNN
"One should understand what has gone on - Cluster bombs on the rockets sent into the centre of a European capital are intended to kill lots of people. Furthermore, the timing of the attacks, not at night but right in the middle of the day, during a lunch hour is further evidence that the sole single purpose was to kill as many people as possible. It's an utter outrage."

Dr J. Njavro Večernji list 04.05.
"Pogodci na Zagreb, posebno danas na Dječju bolnicu ciljani su i pokazuju da neprijatelj ne mijenja svoju ćud. To me vraća u Vukovar gdje su prvo gađali staračke domove, dječje vrtiće, bolnicu. U ovim me zbivanjima fasciniralo dostojanstveno držanje Zagrepčana."

B.Mikša Večernji list 04.05.
"Dječja bolnica danas dokaz je potpunog ludila na suprotnoj strani."

V.Pejnović zastupnik Srpske narodne stranke u Saboru RH u pismu V. Kneževiću predsjedniku biroa Jugoslavije u Zagrebu. "Bombardiranje Dječje bolnice ne može se ničim objasniti. Čin vrijedan prezira."

PU ZAGREBAČKA, PROTUEKSPLOZIJSKI ODJEL
Zagreb, 15. svibnja 1995.g

IVAN MARKULIN rođen 29.05.1967.g., u Zagrebu. Osnovnu školu završio u Kravarskom, srednju u Zagrebu.
25.03.1991.g., zaposlio se u MUP RH te obnašao poslove i zadaće policajca na zračnoj luci Zagreb, nakon čega je završio osnovni tečaj iz protueksplozijske zaštite i obnašao poslove policijskog službenika za protueksplozijsku zaštitu - operatera na zračnoj luci Zagreb.
Krajem 1993.g., završava specijalizaciju iz protueksplozijske zaštite, a poslove policijskog službenika za protueksplozijsku zaštitu od 18.01.1994.g., obnaša u protueksplozijskom Odjelu PU Zagrebačke.
Tijekom vremena provedenog u protueksplozijskom Odjelu policijske uprave Zagrebačke sudjelovao je aktivno u najsloženijim zadacima uklanjanja ubojnih sredstava nakon nesreće u Dubokom Jarku, kao i na redovnim poslovima uklanjanja ubojnih sredstava pronađenih na području Zagrebačke županije.
U okviru preventivne protueksplozijske zaštite svakodnevno je kroz redovne zadaće vršio preglede objekata javnih okupljanja i mjesta posjeta visokih dužnosnika Republike Hrvatske i stranih državnika, zašto je i pismeno pohvaljen od strane Ministra MUP-a RH za svoj udio u osiguranju Pape Ivana Pavla II.
Svojom upornošću i predanim pristupom radu među radnim kolegama prozvan je od milja BAGY, što je trebala biti uporedba s neumornom i jakom radnom mašinom - bagerom.
I poslijednjeg dana svog življenja kada se srbo-četnička teroristička mašinerija svojim dalekometnim sijačima smrti okomila na civilno stanovništvo grada Zagreba bez razmišljanja uputio se u Dječju Bolnicu kako bi pomogao da ova ustanova što prije bude u funkciji.
I sam otac dvoje djece ostao je zgranut samim činom napada na Ustanovu u kojoj se liječe djeca, te mu je to predstavljalo poseban motiv za rad tog dana.
Nažalost to je bila posljednja intervencija Ivana Markulina.
Za sobom je ostavio neizbrisivu uspomenu na tihog, skromnog, smirenog i uvijek spremnog na akciju BAGY-ja.

Granatirati civile usred bijela dana je, samo po sebi, strašno.
Granatirati bolnice je super zločin.
Granatirati Dječju bolnicu - za to nema izraza.

Prim. Ivan Fattorini, dr. med., Ravnatelj Klinike za dječje bolesti

03. svibnja 2005.